

Управління культури та взаємозв'язків з громадськістю
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Календар пам'ятних дат Черкащини на 2017 рік

Довідково-бібліографічне видання «Календар пам'ятних дат Черкащини на ...рік» виходить щорічно починаючи від 1970 року.

На початку Календаря подається перелік дат, до найвагоміших з них (позначених астериском) вміщено біографічні та історичні довідки, короткі бібліографічні списки літератури.

Мета видання – допомогти бібліотекарям, краєзнавцям, освітянам, журналістам, студентам і учням у набутті та поширенні знань з історії рідного краю, популяризації імен діячів науки, літератури, мистецтва, пов'язаних з Черкащиною.

Укладачі: Л. Т. Демченко, Л. Д. Дядик,
Т. В. Долгушина

Відповідальна за випуск: К. С. Бугаєнко

Комп'ютерний набір: Л. Я. Радиш

Редактор: В. К. Величко

*У майбутнє ми входимо,
оглядаючись на минуле
П. Валері*

Пам'ятні дати Черкащини у 2017 році

- 985 років м. Корсунь-Шевченківський (1032).
- 525 років українському козацтву, яке зародилось на Черкащині (1492).
- 475 років м. Сміла (1542).
- 390 років від дня народження Петра Дорофійовича Дорошенка (1627–1698), гетьмана України, уродженця м. Чигирин.
- 220 років від дня народження Івана Андрійовича Криницького (1797–1838), зоолога-фауніста, професора, уродженця м. Звенигородка.
- 220 років з часу організації системи медичного обслуговування на Черкащині (1797).
- 180 років від дня народження Ельжбети Босняцької (1837–1904), польської письменниці, уродженки с. Ребедайлівка Кам'янського району.
- 145 років з часу заснування Косарського спиртового заводу (1872). Кам'янський район.
- 140 років від дня народження Олексія Автономовича Єримовича (1877–1937), священика, краєзнавця, громадського діяча, уродженця с. Леськи Черкаського району. Був репресований.
- 120 років від дня народження Лазаря Вайнера (1897–1982), американського композитора, уродженця м. Черкаси.

- 120 років від дня народження Марфи Романівни Брайко (1897–1972), народної поетеси, співачки, фольклористки, уродженки с. Келеберда Канівського району.
- 110 років з часу виходу першого повного видання поетичних творів Т.Г. Шевченка під назвою «Кобзар» (1907). Редактор – вчений В.М. Доманицький, уродженець с. Колодисте Тальнівського району.
- 100 років з часу подій Української революції 1917–1921 років.*

СІЧЕНЬ

- 1 – 75 років від дня народження Данила Андрійовича Кононенка (1942–2015), поета, перекладача, заслуженого діяча мистецтв АР Крим, заслуженого журналіста України, уродженця с. Ребедайлівка Кам'янського району.*
- 7 – 90 років від дня народження Анатолія Івановича Кравченка (1927–1999), скульптора, колишнього жителя м. Черкаси.
- 8 – 75 років від дня народження Миколи Дмитровича Висоцького (1942), промисловця, дійсного члена Академії будівництва України, ліквідатора аварії на ЧАЕС, уродженця с. Руська Поляна Черкаського району.
- 9 – 90 років від дня народження Івана Сергійовича Куца (1927–2005), графіка, медальєра, скульптора, заслуженого діяча мистецтв Росії, почесного громадянина м. Корсунь-Шевченківський, уродженця с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району.
- 10 – 130 років від дня народження Миколи Васильовича Коваленка (1887–1956), поета, фольклориста, уродженця с. Пальчик Катеринопільського району.
- 11 – 75 років від дня народження Бориса Григоровича Заславського (1942), вченого-фізика, доктора технічних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, уродженця м. Жашків.

- 12 – 70 років від дня народження Василя Кузьмича Збарського (1947), вченого-економіста, доктора економічних наук, професора, уродженця с. Скотареве Шполянського району.
- 13 – 110 років від дня народження Олени Еммануїлівни Пархомовської (1907–1985), перекладача, уродженки м. Монастирище.
- 13 – 110 років від дня народження Василя Григоровича Сурмача (1907–1979), оперного співака, уродженця с. Ковалі Канівського району.
- 17 – 110 років від дня народження Миколи Васильовича Попова (1907–1985), заслуженого артиста України, колишнього актора Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру.
- 19 – 130 років від дня народження Івана Максимовича Єремєєва (1887–1957), вченого-селекціонера, професора, колишнього викладача Уманського аграрного університету. Похований в м. Умань.
- 24 – 60 років від дня народження Сергія Миколайовича Ткаченка (1957), поета, уродженця с. Надточаївка Шполянського району.
- 26 – 125 років від дня народження Антона Семеновича Хуторяна (1892–1955), поета, перекладача, уродженця с. Родниківка Уманського району.
- 26 – 120 років від дня народження Івана Юліановича Кулика (Ізраїль Юделевич. 1897–1937), письменника, громадського діяча, уродженця м. Шпола.
- 26 – 70 років від дня народження Тетяни Дмитрівни Галькун (1947), народної художниці України, уродженки с. Ропотуха Уманського району.

- 28 – 80 років від дня народження Миколи Семеновича Сніжка (1937–2016), журналіста і письменника, колишнього жителя м. Черкаси.
- 29 – 125 років від дня народження Ніни Павлівни Кошиць (справжнє прізвище Порай-Кошиць. 1892–1965), оперної співачки, уродженки с. Шевченкове Звенигородського району.
- 30 – 120 років від дня народження Мойсея Ізраїльовича Хашцевського (1897–1943), єврейського поета, перекладача, драматурга, уродженця с. Буки Маньківського району.
- 31 – 100 років від дня народження Григорія Артемовича Івашкевича (1917–1997), лікаря-хірурга, доктора медичних наук, професора, уродженця с. Соколівка Жашківського району.

ЛЮТИЙ

- 2 – 205 років від дня народження Євгена Павловича Гребінки (1912–1848), письменника, ім'я якого пов'язане з Черкащиною.
- 2 – 80 років від дня народження Олександра Антоновича Захаренка (1937–2002), академіка, Народного учителя, колишнього директора Сахнівської загальноосвітньої школи Корсунь-Шевченківського району.
- 3 – 80 років від дня народження Василя Борисовича Страшевича (1937), краєзнавця, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, лауреата Черкаської обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича.
- 3 – 70 років від дня народження Надії Олександрівни Губської (1947), оперної співачки, уродженки с. Старий Коврай Чорнобаївського району.

- 5 – 90 років від дня народження Григорія Володимировича Суховершка (1927–2012), кандидата історичних наук, краєзнавця, журналіста, колишнього жителя м. Черкаси.
- 10 – 80 років Кам'янському літературно-меморіальному музею О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського (1937).
- 14 – 215 років від дня народження Юзефа Богдана Залеського (1802–1886), польського поета, який навчався в м. Умань.
- 14 – 120 років від дня народження Петра Федоровича Костирка (1897–1982), архітектора, за проектом якого споруджено Канівський музей-заповідник «Могила Т.Г. Шевченка».
- 15 – 90 років від дня народження Марії Єгорівни Скринської (1927–2007), фундатора бібліотечної справи на Черкащині, колишнього заступника директора з наукової роботи Черкаської ОУНБ імені Тараса Шевченка.
- 15 – 60 років від дня народження Валерія Михайловича Бурія (1957), краєзнавця, музейника, педагога, релігієзнавця, жителя м. Ватутіне.
- 16 – 65 років від дня народження Віктора Олексійовича Жадька (1952), письменника, публіциста, доктора філософських наук, професора, уродженця с. Іваньки Маньківського району.
- 20 – 75 років від дня народження Анатолія Павловича Радзіховського (1942), вченого-хірурга, академіка АНУ, заслуженого діяча науки і техніки України, заслуженого художника України, уродженця м. Тальне.
- 22 – 180 років від дня народження Олексія Львовича Гулака-Артемівського (1837–1905), лікаря і народознавця, уродженця с. Ступичне Катеринопільського району.

БЕРЕЗЕНЬ

- 55 років Черкаському науково-виробничому комплексу «Фотоприлад» (1962).
- 5 – 95 років від дня народження Костянтина Кириловича Світличного (1922–2001), прозаїка, гумориста-сатирика, колишнього жителя м. Черкаси.
- 5 – 60 років Уманському заводу «Мегомметр» (нині – ПАТ «Уманський завод «Мегомметр»). (1957).
- 5 – 60 років від дня народження Володимира Олексійовича Даника (1957), письменника, жителя м. Черкаси.
- 8 – 65 років від дня народження Парасковії Яківни Степенькіної (1952), заслуженого працівника культури України, директора Корсунь-Шевченківського державного історико-культурного заповідника.
- 9 – 25 років Черкаському обласному художньому музею (1992).
- 14 – 75 років від дня народження Олексія Костянтиновича Лищенка (1942), поета, жителя м. Черкаси.
- 17 – 160 років від дня народження Олексія Миколайовича Баха (1857–1946), вченого-біохіміка, уродженця м. Золотоноша.
- 19 – 165 років від дня народження Хрисанфа Петровича Ящуржинського (1852–1923), археолога, етнографа, педагога, уродженця с. Молодецьке Маньківського району.
- 19 – 140 років від дня народження Василя Миколайовича Доманицького (1877–1910), вченого-філолога, історика, уродженця с. Колодисте Тальнівського району.
- 22 – 175 років від дня народження Миколи Віталійовича Лисенка (1842–1912), композитора, диригента, педагога, громадського діяча, ім'я якого увійшло в історію Черкащини.

- 27 – 200 років від дня народження Никифора Дмитровича Борисяка (1817–1882), вченого-геолога, який жив у м. Золотоноша. Похований біля стін Свято-Преображенського собору Красногірського монастиря.*
- 30 – 150 років від дня народження Івана Семеновича Макушенка (1867–1955), художника і педагога, уродженця селища Лисянки.*
- 30 – 120 років від дня народження Юхима Гедзя (Олексій Васильович Савицький. 1897–1937), письменника-гумориста, драматурга, уродженця м. Золотоноша.
- 30 – 65 років від дня народження Олександри Василівни Теліженко (1952), заслуженого художника України, жительки м. Черкаси.

КВІТЕНЬ

- 1 – 355 років з часу Жовнинської битви (1662), битви між українськими та російськими військами поблизу с. Жовнине Чернобаївського району.
- 1 – 115 років від дня народження Олександра Андрійовича Губера (1902–1971), вченого-історика, доктора історичних наук, уродженця м. Кам'янка.
- 1 – 60 років Черкаському державному заслуженому українському народному хорові (1957).
- 1 – 50 років Черкаському поштамту (1967).
- 4 – 245 років від дня народження рабина Цадика Нахмана (1772–1810), засновника хасидизму, який похований в м. Умань.
- 4 – 80 років від дня народження Жанни Георгіївни Тугай (1937), народної артистки України, уродженки м. Шпола.

- 5 – 135 років від дня народження В'ячеслава Казимировича Липинського (1882–1931), історика, громадсько-політичного діяча, який у 1913–1918 рр. проживав у с. Русалівка Маньківського району.
- 5 – 80 років від дня народження Валентина Костянтиновича Талаха (1937–2008), заслуженого артиста України, колишнього диригента оркестру Черкаського академічного музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.
- 6 – 60 років від дня народження Тетяни Дмитрівни Сосуліної (1957), художниці декоративно-прикладного мистецтва, жительки м. Черкаси.
- 7 – 50 років з часу створення в Черкасах парку ім. 50-річчя Жовтня, нині назва – «Сосновий Бір» (1967).
- 8 – 150 років від дня народження Нифонта Мефодійовича Терещенка (1867–1947), художника, уродженця с. Попівка Звенигородського району.
- 8 – 120 років від дня народження Родіона Дмитровича Єфименка (1897–1971), режисера, уродженця с. Костянець (нині у складі м. Канів).
- 8 – 80 років від дня народження Василя Степановича Копаня (1937), вченого-фізика, доктора фізико-математичних наук, професора, уродженця с. Трушівці Чигиринського району.
- 16 – 70 років від дня народження Діани Григорівни Матющенко (1947), співачки, заслуженого працівника культури України, почесної жительки м. Городище та м. Черкаси.
- 18 – 80 років від дня народження Володимира Григоровича Рутківського (1937), письменника, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с. Хрестителеве Чернобаївського району.

- 23 – 45 років Канівському музею народного декоративного мистецтва (1972).
- 25 – 130 років від дня народження Василя Автономовича Стефановича (1887–1984), музейника, краєзнавця, дослідника археологічних пам'яток Уманщини.
- 25 – 85 років Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театру імені Т.Г. Шевченка (1932).
- 26 – 70 років від дня народження Анатолія Миколайовича Скрипника (1947–2008), письменника, уродженця м. Сміла.
- 27 – 165 років від дня народження Станіслава Грудзінського (1852–1884), польського письменника, уродженця с. Водяники Звенигородського району.
- 27 – 50 років від дня народження Олександра Вікторовича Чекишева (1967), письменника, публіциста, доктора наук із соціальних комунікацій, доцента КНУ ім. Т. Шевченка, уродженця м. Тальне.
- 30 – 90 років від дня народження Бориса Олександровича Кіппи (1927–2012), краєзнавця, засновника і багаторічного завідувача краєзнавчого музею у с. Крутьки Чорнобаївського району, лауреата обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича.

ТРАВЕНЬ

- 250 років з часу антифеодального повстання у с. Кліщинці Чорнобаївського району (1767).
- 1 – 85 років від дня народження Віктора Івановича Клименка (1932), художника, заслуженого діяча мистецтв України, жителя м. Черкаси.

- 5 – 135 років від дня народження Леоніда Тимофійовича Білецького (1882–1955), літературознавця, уродженця с. Литвинівка Жашківського району.
- 9 – 115 років від дня народження Григорія Юхимовича Храбана (1902–1990), археолога і краєзнавця, який жив у м. Умань.
- 9 – 40 років з часу відкриття в Черкасах меморіального комплексу «Пагорб Слави» (1977).
- 12 – 120 років від дня народження Кирила Юхимовича Коршака (О. Лан. 1897–1937), поета, історика, археолога, уродженця с. Дирдин Городищенського району.
- 15 – 140 років від дня народження Костянтина Андрійовича Кушніра-Марченка (1877–1958), краєзнавця, який жив у с. Мойсинці, тепер – с. Придніпровське Чорнобаївського району.
- 19 – 165 років від дня народження Олексія Олександровича Бобринського (1852–1927), археолога, громадсько-політичного діяча, який проводив розкопки поблизу м. Сміла.
- 20 – 80 років від дня народження Олександра Максимовича Зайченка (1937), вченого-біохіміка, доктора біологічних наук, професора, уродженця м. Сміла.
- 23 – 80 років від дня народження Марії Василівни Приліпки (1937), краєзнавця, лауреата премій ім. М. Максимовича та М. Старицького, жительки м. Черкаси.*
- 24 – 135 років від дня народження Кирила Григоровича Стеценка (1882–1922), композитора, уродженця с. Квітки Корсунь-Шевченківського району.
- 25 – 80 років від дня народження Миколи Даниловича Томенка (1937), письменника, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Ярославка Шполянського району.

ЧЕРВЕНЬ

- Червень-
грудень – 380 років з часу національно-визвольного повстання під керівництвом Павлюка (Павла Михновича Бута. 1637).
- 2 – 210 років від дня народження Івана Максимовича Сошенка (1807–1876), художника, педагога, який похований у м. Корсунь-Шевченківський.
- 6 – 65 років від дня народження Тетяни Іванівни Конончук (1952), літературознавця, фольклориста, культуролога, уродженки с. Журжинці Лисянського району.
- 10 – 90 років від дня народження Віктора Юрійовича Єліна (1927), мистецтвознавця, майстра писанкарства, педагога, уродженця м. Шпола.
- 15 – 115 років від дня народження Наталі Лівицької-Холодної (1902–2005), письменниці, уродженки с. Гельмязів Золотоніського району.
- 18 – 80 років від дня народження Якова Федоровича Канюка (1937–2009), вченого в галузі прикладної механіки, доктора фізико-математичних наук, уродженця с. Рижанівка Звенигородського району.
- 21 – 125 років від дня народження Олександра Гервасійовича Лебеденка (1892–1975), письменника, уродженця м. Черкаси.
- 21 – 120 років від дня народження Юрія Васильовича Кондратюка (Олександр Гнатович Шаргей. 1897–1942), вченого-ракетобудівника, який у 1919–1920 рр. жив у м. Сміла.
- 24 – 120 років від дня народження Івана Макаровича Лютого-Лютенка (1897–1989), одного з керівників повстанського руху в Україні 1918–1922 рр., уродженця с. Товмач Шполянського району.

- 30 – 210 років від дня народження Александра Кароля Грози (1807–1875), польського поета і драматурга, який у 1817–1820 рр. жив і навчався в м. Умань.

ЛИПЕНЬ

- 140 років від дня народження Олександра Миколайовича Модестова (1877–1973), заслуженого лікаря України, колишнього жителя с. Косарі Кам'янського району.
- 3 – 90 років від дня народження Олени Аполлінаріївни Шилімової (1927–2013), скульптора, колишньої жительки м. Черкаси.
- 7 – 75 років від дня народження Івана Григоровича Боня (1942–2001), режисера, педагога, літератора, заслуженого працівника культури України, колишнього жителя м. Канів.*
- 13 – 220 років від дня народження Івана Антоновича Криницького (1797–1838), вченого-зоолога, уродженця м. Звенигородка.
- 14 – 70 років від дня народження В'ячеслава Степановича Брюховецького (1947), Героя України, почесного президента Києво-Могилянської академії, колишнього жителя м. Черкаси та м. Сміла.
- 14 – 65 років від дня народження Юрія Юхимовича Мариновського (1952), краєзнавця, лауреата премії ім. М. Максимовича, жителя м. Черкаси.
- 17 – 120 років від дня народження Андрія Чужого (Андрій Антонович Сторожук. 1897–1989), поета, уродженця м. Умань. Був репресований.
- 18 – 80 років від дня народження Олександра Семеновича Найдена (1937), доктора мистецтвознавства, поета, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця м. Черкаси.

- 19 – 165 років від дня народження Володимира Павловича Науменка (1852–1919), педагога, літературознавця, багаторічного оберога могили Т.Г. Шевченка у м. Канів.
- 22 – 130 років від дня народження Катерини Микитівни Неточаєвої (1887–1914), лікаря-епідеміолога, яка врятувала від тифу кількисот черкащан. Померла у с. В'язівка Городищенського району.
- 27 – 205 років від дня народження Василя Степановича Завойка (1812–1898), адмірала, уродженця с. Прохорівка Канівського району.
- 27 – 65 років від дня народження Василя Івановича Полтавця (1952), заслуженого працівника культури України, директора Національного історико-культурного заповідника «Чигирин».
- 28 – 110 років від дня народження Івана Євдокимовича Глуценка (1907–1987), генетика і селекціонера, академіка, уродженця селища Лисянки.

СЕРПЕНЬ

- Серпень-вересень – 340 років з часу героїчної оборони м. Чигирин від турецько-татарської агресії (1677–1678).
- 1 – 130 років від дня народження Софії Мефодіївни Терещенко (1887–1948), художниці, етнографа, засновниці краєзнавчого музею у м. Звенигородка, уродженки с. Попівка Звенигородського району.
- 1 – 120 років з часу заснування Уманської міської бібліотеки (1897).
- 2 – 120 років від дня народження Василя Миколайовича Шевченка (1897–1981), вченого-фітопатолога, заслуженого діяча науки України, уродженця с. Мліїв Городищенського району.

- 6 –360 років з часу смерті Богдана Михайловича Хмельницького (1595–1657), гетьмана України, уродженця с. Суботів Чигиринського району.
- 7 – 150 років від дня народження Леоніда Павловича Добровольського (1867–1929), історика, краєзнавця, педагога, громадського діяча, уродженця с. Кичинці Корсунь-Шевченківського району.
- 11 – 75 років від дня народження Віктора Олександровича Шулакова (1942–2009), режисера, драматурга, народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, уродженця м. Сміла.
- 14 – 120 років від дня народження Степана Степановича Нехорошева (1897–1988), фольклориста, краєзнавця, колишнього жителя м. Черкаси. Помер і похований у с. Коврай Золотоніського району.
- 16 – 85 років від дня народження Володимира Дмитровича Нестерова (1932), художника, жителя м. Черкаси.
- 18 – 110 років з часу встановлення телефону в Черкасах (1907).
- 21 – 80 років від дня народження Бориса Івановича Плаксія (1937–2012), живописця, заслуженого художника України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, уродженця м. Сміла.
- 23 – 85 років від дня народження Давида Яновича Черкаського (1932), режисера анімаційного кіно, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України, уродженця м. Шпола.
- 24 – 85 років від дня народження Володимира Сергійовича Єгорова (1932–2003), вченого в галузі металургії, доктора технічних наук, професора, уродженця м. Звенигородка.

- 24 – 70 років від дня народження Володимира Петровича Корнійчука (1947), письменника, театального критика, заслуженого журналіста України, уродженця с. Цибулів Монастирищенського району.

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 – 95 років Черкаському політехнічному технікуму (1922).
- 5 – 70 років від дня народження Григорія Тимофійовича Козакова (1947–2009), заслуженого журналіста України, диктора, поета, уродженця с. Стецівка Чигиринського району.
- 6 – 75 років від дня народження Миколи Гавриловича Каказея (1942), вченого-радіофізика, професора, уродженця с. Чапаєвка (тепер – с. Благодатне) Золотоніського району.
- 9 – 70 років від дня народження Віктора Григоровича Крючкова (1947), скульптора жителя м. Черкаси.
- 9 – 65 років від дня народження Івана Івановича Дубініна (1952), поета, жителя м. Черкаси.
- 12 – 65 років від дня народження Олексія Андрійовича Софійенка (1952–2011), поета, лауреата численних літературних премій, колишнього жителя м. Канів, уродженця с. Степанівка Драбівського району.
- 14 – 120 років від дня народження Віри Іванівни Кутинської (1897–1981), живописця, графіка, уродженки с. Зарубинці Монастирищенського району.
- 15 – 80 років від дня народження Сергія Михайловича Фурсенка (1937), архітектора, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, жителя м. Черкаси.
- 18 – 80 років від дня народження Віктора Михайловича Семененка (1937), народного артиста України, актора

Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка.

- 19 – 120 років від дня народження Леоніда Недолі (Гончаренко Лук'ян Володимирович. 1897–1963), прозаїка, поета, драматурга, уродженця с. Червона Слобода Черкаського району.
- 19 – 100 років від дня народження Івана Івановича Сорокопуда (1917–2015), Почесного краєзнавця України, лауреата краєзнавчої премії ім. М. Максимовича, уродженця м. Канів.
- 20 – 80 років від дня народження Сергія Левковича Хавруся (1937–2014), краєзнавця, заслуженого працівника культури України, лауреата премій ім. М. Максимовича та ім. І.С. Нечуя-Левицького, колишнього директора Стеблівського літературно-меморіального музею І.С. Нечуя-Левицького.
- 21 – 60 років від дня народження Юрія Анатолійовича Кармазіна (1957), політичного діяча, уродженця м. Звенигородка.
- 26 – 60 років від дня народження Тетяни Миколаївни Нераденко (1957), археолога, краєзнавця та педагога, жительки м. Черкаси.
- 28 – 120 років від дня народження Крамера Самуеля Натана (1897–1990), професора, дослідника Стародавнього Сходу, який розшифрував глиняні таблички шумерського письма, уродженця м. Жашків.
- 30 – 70 років від дня народження Миколи Васильовича Плашкевича (1947), композитора, заслуженого працівника культури України, жителя с. Червона Слобода Черкаського району.

ЖОВТЕНЬ

- 6 – 135 років від дня народження Кароля Шимановського (1882–1937), польського композитора, уродженця с. Тимошівка Кам'янського району.
- 11 – 70 років від дня народження Олексія Олексійовича Вертія (1947), вченого-радіофізика, професора, уродженця м. Умань.
- 12 – 70 років від дня народження Світлани Костянтинівни Жолоб (1947), поетеси і перекладача, уродженки с. Михайлівка Канівського району.
- 13 – 170 років від дня народження Олександра Павловича Ленського (Вервіціотті. 1847–1908), російського актора і режисера, який похований у м. Канів.
- 14 – 75 років з часу створення Української повстанської армії (УПА), до лав якої входило чимало черкащан (1942).
- 15 – 135 років від дня народження Андрія Миколайовича Вовка (1882–1969), військового та громадського діяча, генерал-полковника Армії УНР, уродженця с. Деньги Золотоніського району.
- 16 – 20 – 100 років з часу проведення в Чигирині з'їзду Вільного козацтва України (1917).*
- 20 – 175 років від дня народження Якова Григоровича Демченка (1842–1912), фольклориста і публіциста, громадського діяча, уродженця с. Деньги Золотоніського району.
- 21 – 135 років від дня народження Кліма Автономовича Ткача (1882–1943), поета, уродженця с. Сичівка Христинівського району.
- 22 – 75 років від дня народження Юлія Федоровича Збандута (1942–2011), композитора, майстра з виготовлення народних музичних інструментів, колишнього жителя м. Черкаси.*

- 23 – 65 років від дня народження Віктора Сергійовича Гирича (1952), режисера, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Руська Поляна Черкаського району.
- 24 – 150 років від дня народження Миколи Федотовича Біляшівського (1867–1926), етнографа, вченого-археолога, одного із засновників та дійсного члена Української Академії Наук, уродженця м. Умань. Жив і похований у м. Канів.*
- 31 – 90 років від дня народження Василя Олексійовича Дергача (Дергачов. 1927), поета, жителя м. Ватутіне Звенигородського району.

ЛИСТОПАД

- 45 років Черкаській обласній організації Національної Спілки письменників України (1972).
- 4 – 175 років від дня народження Карла Генріховича Тритшеля (1842–1914), доктора медицини, професора, уродженця м. Корсунь-Шевченківський.
- 4 – 45 років з часу введення в дію Канівської ГЕС (1972).
- 7 – 100 років від дня народження Матвія Михайловича Шестопала (1917–1986), перекладача, письменника, журналіста, науковця, уродженця с. Мурзинці Звенигородського району.*
- 7 – 80 років від дня народження Миколи Марковича Воропая (1937), вченого в галузі зварювання, доктора технічних наук, уродженця с. Піщане Золотоніського району.
- 11 – 135 років від дня народження Федора Петровича Швеця (1882–1940), громадсько-політичного діяча, ученого-геолога, члена Центральної Ради, члена Директорії УНР, уродженця с. Жаботин Кам'янського району.

- 11 – 100 років від дня народження Семена Яковича Колчинського (1917 – 2005), заслуженого тренера України, майстра спорту з фехтування, уродженця с. Іркліїв Чернобаївського району.
- 14 – 100 років з часу заснування Уманського краєзнавчого музею (1917).*
- 19 – 125 років від дня народження Михайла Сидоровича Коломійченка (1892–1973), вченого, хірурга, професора, заслуженого діяча наук УРСР, уродженця м. Шпола.
- 23 – 125 років від дня народження Віктора Семеновича Воропая (1892–1944), вченого-математика, професора, уродженця с. Ліпляве Канівського району.
- 24 – 155 років від дня народження Івана Андрійовича Щоголіва (Тогобочний. 1862–1933), письменника, уродженця м. Городище.
- 26 – 140 років від дня народження Матвія Олексійовича Донцова (1877–1974), живописця, уродженця м. Золотоноша.
- 26 – 85 років з часу Голодомору в Україні (1932–1933).
- 28 – 80 років від дня народження Миколи Івановича Козюрби (1937), доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, уродженця с. Тетерівка Жашківського району.
- 28 – 80 років від дня народження Володимира Павловича Прокопенка (1937), письменника, громадського діяча, уродженця с. Старосілля Городищенського району.
- 30 – 70 років від дня народження Катерини Вакулівни Мотрич (1947), письменниці, уродженки с. Васильків Шполянського району.

ГРУДЕНЬ

- 2 – 125 років від дня народження Якова Йосиповича Розенфельда (1892–1961), композитора, піаніста, уродженця м. Шпола.
- 3 – 295 років від дня народження Григорія Савича Сковороди (1722–1794), просвітителя-гуманіста, філософа, поета і педагога, який у 1753–1759 рр. жив у с. Коврай Золотоніського району.
- 3 – 80 років від дня народження Івана Михайловича Сльоти (1937–2014), хорового диригента, народного артиста України, уродженця с. Яснозір'я Черкаського району.
- 4 – 75 років від дня народження Тамари Тимофіївни Власенко (1942), майстра художнього слова, заслуженої артистки України.
- 9 – 90 років від дня народження Михайла Івановича Водяника (1927–1992), вчителя фізичного виховання, заслуженого вчителя України, уродженця с. Жовтневе (тепер – селище Мирне) Чорнобаївського району.
- 11 – 145 років від дня народження Андрія Івановича Яковліва (1872–1955), історика, правознавця, громадсько-політичного діяча, уродженця м. Чигирин.
- 12 – 80 років від дня народження Віталія Вадимовича Іващенко (1937), поета, театрального діяча, фахівця в галузі механіки, винахідника, кандидата технічних наук, уродженця м. Сміла.
- 12 – 80 років від дня народження Валентина Павловича Сірого (1937), заслуженого художника України, жителя с. Нечаївка Черкаського району.
- 13 – 115 років від дня народження Миколи Платонова (Слуцький Микола Платонович. 1902–1968), оперного співака України, уродженця м. Канів.

- 14 – 80 років від дня народження Андрія Івановича Хіміча (1937), заслуженого тренера України, першого олімпійського чемпіона Черкащини, почесного жителя селища Чернобай.
- 24 – 80 років від дня народження В'ячеслава Максимовича Черновола (1937–1999), публіциста, громадсько-політичного діяча, політичного в'язня СРСР, Героя України, провідника українського національно-демократичного визвольного руху кінця 80-х–90-х років, уродженця с. Єрки Катеринопільського району.
- 25 – 50 років з часу заснування Смілянського краєзнавчого музею (1967).
- 26 – 90 років від дня народження Галини Макарівни Гнатюк (1927), мовознавця, історика української мови, уродженки с. Гусакове Звенигородського району.
- 31 – 140 років від дня народження Гната Мартиновича Хоткевича (1877–1938), письменника, педагога і фольклориста, ім'я якого пов'язане з Черкащиною.

100 років з часу подій Української національної революції 1917–1921 років на Черкащині

Коли я впаду... мою кров вип'є
рідна земля, щоб виростити
з неї траву для коня того,
хто стане на моє місце...

Юрій Горліс-Горський

Горліс-Горський, Ю. Холодний Яр : докум. роман / Юрій Горліс-Горський ; вступне слово Роман Коваль. – Вид. 8-ме, випр., допов. – Дрогобич, 2006. – С. 3.

Сто років тому, в лютому 1917 року, в Петербурзі, просто, буденно, без барикад і жодного пострілу відбулася Лютнева буржуазно-демократична революція. Цар Микола II відмовився від трону на користь брата Михайла, який теж відмовився – на вимогу Тимчасового уряду. Так закінчилася монархія і почалася республіка. Звістка про упадок царату блискавкою долетіла до найвіддаленіших закутків імперії і всі народи кинулися добувати собі волю. В Україні ця звістка підняла душі й заставила битися серця для ідеї визволення України з-під московського ярма. Тоді в Україні почалися маніфестації, з'їзди, наради. Вперше на вулицях міст з'явилися українські жовто-блакитні прапори і широко залунав український національний гімн.

На Черкащині про це стало відомо вже на початку березня 1917 року. На той час на території України практично було ліквідовано органи царської адміністрації і владу переобрали призначені Тимчасовим урядом губернські й повітові комісари. А у Києві утворилася Українська Центральна Рада, яка згодом стала впливовим органом представницької влади. До речі, із десяти членів ради половина була пов'язана з Черкащиною: Є. Чикаленко, С. Єфремов, А. Яковлів, Ф. Матушевський, Л. Черняхівська, М. Старицький та Михайло Грушевський, голова Центральної Ради, коріння роду якого тісно переплетене з нашим краєм. Тож, можна зробити висновок, що Центральна Рада виникла саме завдяки уродженцям Черкащини.

Одночасно виникають альтернативні органи влади – Ради депутатів, і таким чином в Україні встановилося тривладдя: Українська Центральна Рада, Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів, губернські й повітові комісари та «громадські комітети», що презентували владу Тимчасового уряду і діяльність яких характеризувалася невизначеністю. Утвердження нових владних структур викликала у населення різне до них ставлення.

Так у Черкасах 8 березня 1917 р. на міських зборах представників підприємств міста було утворено Черкаську раду робітничих депутатів. Ради, в яких переважали есери та меншовики, були сформовані у Каневі, Чигирині, Умані, Звенигородці. А 2000 учасників зібрання в с. Мойсенці Золотоніського повіту у квітні 1917 р. у своєму зверненні писали: «Вітаємо славу Центральну Київську Українську Раду! Слава Вам, борці за долю рідної матері України! Хай живе воля! Хай живе федеративна республіка! Хай живе автономна Україна без холопа і пана навіки!» Жителі ж с. Мошни Черкаського повіту у квітні 1917 року на мітингу постановили: «Вітати Петроградську Раду робітничих і селянських депутатів, як справжніх представників трудового народу...».

Та все ж, як у всій Україні, так і на Черкащині швидко зростала популярність та вплив Центральної Ради. Ідеї національно-територіальної автономії були близькі та зрозумілі народу. Показовим прикладом цього стало проведення в Чигирині у травні 1917 року Українського національного свята та маніфестації, на яких були прапори з гаслами: у федералістів – «Автономія України з правами національних меншостей», у вояків – «Душу, тіло ми положим за свою свободу!», у селян – «Земля і воля!», у євреїв – «Вільній Україні рівенство, братерство і свобода!». На святі було заявлено, що «населення Чигиринщини без різниці національностей та віри... вимагає від Тимчасового уряду... негайного видання акта про автономію України!».

Появу I-го Універсалу, який оголосив 10 червня (за ст. ст.) 1917 р. заступник голови Центральної Ради В. Винниченко, із закликом негайно приступити до будівництва автономного ладу в Україні всі антиукраїнські сили зустріли вороже. Українці ж захоплювали і радісно зустрічали проголошення Універсалу і створення Генерального Секретаріату. Надія Суровцева згадувала: «В Умані Перший Універсал оголошувався урочисто на площі... Відбувся молебень, поблагословив вишукане військо отець Макарій Крамаренко, промовив кілька слів, а потім поставив мене на стіл посеред майдану, ... і стояла в білій, як наречена, сукні і дзвінко, настільки вистачало голосу, вимовила перші слова: «Народе український...», а навкруги стояла суцільна стіна селян...».

У Черкасах, Умані, Смілі, Звенигородці, Каневі в урочистій обстановці проходило оголошення і III Універсалу, яке відбулося у листопаді 1917 р. і яким Центральна Рада сповіщала: «Віднині Україна стає Українською Народною Республікою...» (УНР) у межах дев'яти українських губерній, включаючи і територію Черкащини. До речі, першим міністром фінансів УНР був Хр. Барановський, уродженець с. Дзензелівка Маньківського району.

Важливою подією загальноукраїнського значення, що відбулася на Черкащині, став Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва 16–20 жовтня 1917 р. у

Чигирині, на який приїхало більш як 200 представників від 60 тисяч організованого Вільного козацтва з Київщини, Кубані, Чернігівщини, Катеринославщини, Полтавщини і Херсонщини.

Вільне козацтво – це національні військово-міліційні формування, які виникли з метою захисту сіл, а згодом і Української Держави. А виникли перші загони Вільного козацтва саме на Черкащині, у с. Гусакове Звенигородського повіту. 23 квітня 1917 р. козаки Гусаківської волості зібралися на раду і заявили, що вважають своїм святим обов'язком згуртуватися. Керівником загону став місцевий заможний селянин Никодим Смоктей. Одним із керівників загонів на Звенигородщині був онук Т. Шевченка (по брату Йосипу) Левко Шевченко. На першому повітовому з'їзді Вільного козацтва кошовим Звенигородського коша обрали Семена Гризла, який одночасно очолював і Калниболотський козачий курінь.

Із Звенигородщини процес формування Вільного козацтва поширився на інші землі, що входили раніше до складу Гетьманщини. Козаки брали активну участь у створенні в Києві Першого Українського козачого полку ім. Гетьмана України Богдана Хмельницького. А вже у січні 1918 р. – взяли активну участь у воєнних діях, як складова Армії УНР, визволяючи українські землі від більшовицьких військ. Газети за 1918 рік писали, що Звенигородщина перша прозріла національно і згадала про старі козачі звичаї. Саме на Правім березі Дніпра – Чигирин, Корсунь, Лисянка, Умань стали осередком і джерелом національного руху.

З початком 1918 року діяльність Вільних козаків пов'язують з іменем майбутнього генерал-хорунжого Армії УНР, уродженцем с. Будище Звенигородського повіту Юрієм Тютюнником. 14 лютого 1918 р. козаки обрали його кошовим отаманом. На їх зібрання прибув гетьман П. Скоропадський, але козаки висловили йому недовіру й усунули від обов'язків С. Гризла. Переворот 29 квітня 1918 р. та прихід до влади гетьмана П. Скоропадського був сприйнятий козаками та значною частиною українців без захоплення, а його політика – конфіскація урожаю, повернення землі багатим поміщикам викликала хвилю обурення селянства. Присутність німців в Україні (яких покликала українська влада, щоб дати відсіч більшовикам) та їх поведінка ще більше викликало гнів населення. У липні – серпні 1918 р. піднімається антигетьманівська хвиля страйкового руху. Повстанські загони налічували у своїх лавах понад 40 тис. осіб.

Та перед цим 5 квітня 1918 р. на вимогу австро-німецьких військ, за тиждень до проголошення IV Універсалу, соціалістичні провідники УНР обеззброїли Україну. За наказом міністра УНР М. Порша було демобілізовано всі регулярні українські військові частини і Україні обороняти свою

незалежність перед московсько-більшовицькими ордами довелося майже голіруч... Реєстрове Вільне козацтво було ліквідоване у квітні 1918 р., а у травні – червні, на місцях, курені. Вільних козаків було розформовано і роззброєно. Проте значна частина козаків зброю зберегла і склала ядро повстансько-селянського руху.

Юрій Осипович Тютюнник, будучи уповноваженим по демобілізації, відправляв вилучену зброю до таємних сховів, звідки вона потрапляла до рук Вільних козаків. Незабаром на боротьбу з німецькими та більшовицькими військами піднялася Звенигородщина, повстанці якої об'єдналися з козацько-селянськими загонами Таращанщини. Так ввійшло в історію Звенигородсько-Таращанське збройне повстання, яке завдало німцям відчутного удару, хоча і було придушене.

Повного контролю над українським селом більшовики не мали ще довго. Тривалий час на Черкащині з більшовиками продовжували боротися Ю. Тютюнник, отаман В. Чучупак, безліч інших отаманів – Я. Водяний, І. Лютенко-Лютий, Яблочко, Квітковський та інші. З часом радянські органи влади здійснили розправу над колишніми представниками Вільного козацтва: померли з голоду у 1933 р. Ю. Орленко, В. Курдюк, застрелено Л. Шевченка, в радянських концтаборах загинули Х. Смоктей, брати Дігтярі та Руденки, розстріляно С. Гризла та Ю. Тютюнника (1929 р.). Таким чином, у зв'язку з відсутністю централізованого керівництва, стабільного фінансування, а найголовніше – недовірою центральних органів влади України до селянсько-козацьких дружин, Вільне козацтво не використало весь свій потенціал і не стало тією силою, яка могла б забезпечити незалежність України ще на початку ХХ століття. Фактично, до початку 1920 року Вільне козацтво на території колишньої царської Росії було знищено радянською владою, а пам'ять про нього спотворена радянською ідеологією.

Вагому роль у ході національно-визвольної боротьби з більшовицькими військами відіграла створена у 1918 році Холодноярська організація. Початок збройної організації Холодного Яру слід шукати у відродженому Вільному козацтві. Перший з'їзд Вільного козацтва дав потужний імпульс стихійному творенню українських збройних сил. Найсильніший він був на Чигиринщині. Однією з перших клітин Холодноярської організації став відділ самооборони с. Мельники, який на прохання ігумені Мотронинського монастиря створив і очолив місцевий вчитель Олекса Степанович Чучупак. Згодом додому повертається Василь Чучупак – досвідчений воїн, якого обирають керівником загону і який береться за справу з розмахом. Він чисельно збільшує загін, запроваджує сувору дисципліну, проводить вишкіл – і загін перетворюється на полк, а у 1919 році – на ціле військо. Його поділили на десятки, сотні, полки, на

чолі яких обрано досвідчених старшин – свідомих українців. Холоднорярці називали себе козаками-гайдамаками Холодного Яру. Головною базою такого війська став Мотронинський монастир з запасами їжі, зброї, амуніції, і в якому постійно перебувала головна сотня з 250-300 козаків. Було у холоднорярців і два бойових знамена: один синьо-жовтий з написом «Полк гайдамаків Холодного Яру» і другий – чорний з написом довкола тризуба «Воля України або смерть».

Вже у 1919 році в наш край прийшла радянська влада з продзагонами, ЧК, комісарами. Не одна родина тоді залишилася без худоби, збіжжя, цінностей. Холоднорярці розпочали партизанську війну: бойові загони виганяли, знищували непроханих гостей, поновлювали українську владу на своїх теренах. Повстанський рух розростався по всій Україні.

А на Чигиринщині кожне село було окремою частиною бойової організації Холодного Яру, центром організації було с. Мельники. Цивільна і судова влада на місцях перебували в компетенції сільських віче та сільських отаманів. Спроби білогвардійців приборкати холоднорярців влітку 1919 р. успіху не мали. Там усюди, за винятком володінь отамана Св. Коцура (який у м. Чигирин, с. Суботів та за рахунок селян навколишніх сіл: Новоселівки, Трушівців, Розсошинців, Боровиці та ін. створив «Чигиринську республіку») майоріли синьо-жовті стяги Холоднорярської організації. Найвизначнішою воєнною акцією холоднорярців було визволення м. Черкаси від денікінців. Вплинув на існування Холоднорярської організації і Св. Коцур, який під червоним прапором воював із Холодним Яром. Хоча пізніше керівник «Чигиринської республіки» вів збройну боротьбу проти всіх, хто не поділяв його поглядів: гетьманців, Директорії, денікінців і червоних – такий собі «маленький Махно». Зрештою, червоні піймали й розстріляли Св. Коцура на станції Знам'янка у березні 1920 року.

1920 рік був значно важчий за попередні. Та Холодний Яр не здавався, опір холоднорярців тривав ще аж до 1923 року. 12 квітня 1920 року трагічно, у віці 25 років, загинув Василь Чучупак. На його місце було обрано Івана Деркача з с. Жаботин, який гідно продовжував розпочату справу. Останні загони повстанців покинули Холоднорярщину в кінці 1923 р., коли в наш край було стягнуто великі військові сили більшовиків.

Вічно житимуть у пам'яті патріотів України імена 52 холоднорярських отаманів та отаманів, які діяли в околицях Холодного Яру – не тільки братів Чучупаків, а й Пилипа Орлика, Герасима Нестеренка-Орла, Андрія Гулого-Гуленка, Костя Степового, Якова Водяного, Івана Савченка-Нагірного, Івана Лютого-Лютенка, Панаса Келеберди, Петра Дерещука, п'ятьох отаманів, чіими псевдо було Чорний Ворон... Вони боролися за свободу свою і всієї України.

Щороку, у квітні, до Мельників з'їжджаються українці звідусіль, аби вшанувати пам'ять Василя Чучупака та його козаків-побратимів. Очільник «Вільного козацтва Холодного Яру» Олег Островський нещодавно сказав: «Те, що справу Холодного Яру у боротьбі за Волю України не завершено, відчуваєш сьогодні у всьому. Ще від самого початку війни на Сході на фронті з'явилися чорні холодноряські прапори з написом «Воля України, або смерть!..». Сучасні козаки пішли проти одвічного ворога своєї землі... Холодний Яр залишається тим епіцентром, де живе вільний вітер козацького духу, що вихором розходиться по всій Україні».

2017 – рік проголошений роком Української національної революції 1917–1921 рр. Чільними постатями тієї доби є саме Герої Холодного Яру. Черкаська обласна рада звернулася до Верховної Ради і Генпрокуратури України з проханням реабілітувати Героїв Холодного Яру, які досі вважаються «бандитами» за окупаційним більшовицьким законодавством...

Отже, період української революції 1917–1921 рр. на Черкащині був надзвичайно насичений подіями. Визвольний рух затримав на десять років знищення України більшовиками. Дав можливість наступним поколінням підготуватися до розбудови української держави і становлення політичної нації.

У період з 1917 р. по 1921 р. Україна пережила різні форми національної державності (УНР, Українська держава, ЗУНР), але державну незалежність втримати не змогла. Українські етнічні території були розділені між СРСР, Польською Республікою, Королівством Румунія та Чехословацькою Республікою. Таким чином, Українська національно-демократична революція зазнала поразки, яка була наслідком незгуртованості політичної еліти, незавершеності процесу формування нації, зовнішніми військовими і політичними факторами. Американський філософ Д. Сантаяна колись говорив, що той, хто не пам'ятає свого минулого, приречений пережити його заново...». Сьогодні, через сто років, українська історія повторюється. Тож, напевно, слід нам вже зробити висновки і стати по-справжньому незалежною, сильною державою.

ЛІТЕРАТУРА:

Мельниченко, В. М. Події Української революції 1917–1920 рр. на Черкащині / Василь Мельниченко // Мельниченко В. М. Моя Черкащина : навч.-метод. посіб. – Черкаси, 2006. – Розд. 12. – С. 141–155.

Клименко, Т. А. Черкащина в період становлення української держави : 1917–1919 рр. / [Т. А. Клименко, Е. А. Левицька, П. М. Жук]. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2008. – 151 с.

Коваль, Р. М. Багряні жнива Української революції : 100 історій і біогр. учасників Визв. змагань : воєнно-іст. нариси / Роман Коваль ; передм. Леоніда Череватенка. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Київ : Діокор, 2006. – 404 с.

Щербатюк, В. Зростання свідомості українців. Національно-визвольний, селянсько-повстанський рух 1917–початку 1920-х років / В. Щербатюк // Шевченків край : історико-етнограф. дослідж. – Київ, 2009. – С. 179–230.

Шатайло, О. Спадкоємці козацької слави : біогр. генералів Армії УНР – уродженців Черкащини / Олег Шатайло. – Дрогобич : Відродження, 2009. – 190 с.

Коваль, Р. «Громадянської війни» в Україні не було / Роман Коваль // Козац. край. – 2011. – 24 жовт. – С. 6–7.

Коваль, Р. Коли кулі співали : біогр. отаманів Холодного Яру і Чорного лісу / Роман Коваль ; ред. О. Коваль. – Київ : Діокор, 2006. – 624 с.

Лазуренко, В. М. Українська національно-демократична революція початку ХХ століття : Чигиринський край у 1917–1921 роках / Валентин Лазуренко // Лазуренко В. М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). – Черкаси, 2004. – Розд. VIII. – С. 165–224.

Почепцов, В. Ф. Визвольний рух на Черкащині на початку ХХ століття / Віктор Почепцов. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2014. – 115 с.

«Вільне козацтво» в українській революції 1917–1921 рр. // Історія українського козацтва : нариси : в 2 т. – Київ, 2007. – Т. 2. – Розд. 19. – С. 415–460.

Іванченко, М. Вільні козаки Звенигородщини / Михайло Іванченко // Шевченків край. – Київ, 2005. – С. 132–137.

Тютюнник, Ю. Звенигородський Кіш Вільного Козацтва / Юрій Тютюнник // Тютюнник Ю. Революційна стихія. Зимовий похід 1919–1920 рр. – Львів, 2004. – С. 48–54.

Легоняк, Б. І повіяв вогонь новий з Холодного Яру / Богдан Легоняк // Залізнякаві читання : матеріали Другої учн. наук. краєзнав. конф. – [Черкаси, 2010]. – С. 24–28.

Солодар, О. І. Як були коцурці... / Олександр Солодар. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2009. – 40 с. : фот. – (Невідома Чигиринщина).

Мірчук, П. Українська державність : 1917–1920 / Петро Мірчук. – Філадельфія : [б. в.], 1967. – 400 с.

Шамара, С. 7 фактів революційної Черкащини / Сергій Шамара // Вечірні Черкаси. – 2014. – 12 лют. – С. 15.

Черкащина в роки Української національної революції 1917–1921 рр.
[Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу : [http Lektzii.org>3-135656.html](http://Lektzii.org>3-135656.html) (дата звернення : 26.06.2016). – Назва з екрану.

1 січня
75 років від дня народження
поета і перекладача
Д. А. Кононенка
(01.01.1942–15.01.2015)

Мені востократ сьогодні не байдуже,
Що буде завтра на моїй землі.

Данило Кононенко

Кононенко, Д. Земля моя кримська! [Електронний ресурс] / Данило Кононенко // Українське життя в Севастополі : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : ukrlife.org/main/uacrim/konon.html.

Провідною зорею українського Криму назвав Данила Кононенка відомий літератор з Канади Яр Славутич. І це – аж ніяк не перебільшення. Він – один з організаторів Товариства української мови в Криму (був першим його головою), один з фундаторів української газети на теренах автономії «Кримська світлиця», був шеф-редактором дитячої газети «Джерельце», багато років поспіль – очільником Кримської організації Національної спілки письменників України.

Та, насамперед, Д. А. Кононенко був не лише знаним в Україні поетом, перекладачем, публіцистом, а й палким поборником нашої державності. За внесок у відродження української культури в Криму удостоєний літературної премії імені Степана Руданського, а за значні успіхи в національному вихованні дітей та молоді отримав премію імені Олекси Гірника. Йому присуджено звання «Заслужений діяч мистецтв» Автономної Республіки Крим та «Заслужений журналіст України».

Про себе Данило Андрійович писав: «Уперше я глянув на цей кольоровий світ 1 січня на другий рік війни в селі Ребедайлівка Кам'янського району на Черкащині. Певна річ, у сім'ї колгоспника. Тут, у Кам'янці, яка пам'ятає декабристів, О. Пушкіна, П. Чайковського, одному з найчудовіших куточків України, серед легенд минувшини, серед квітучої зелені на

кам'янистих берегах сивого Тясмину закінчив десятирічку і працював у райгазеті, в тій самій, де ще семикласником опублікував свій перший вірш:

Яблука на яблуні,
мов рожеві зорі,
Вечори над Тясмином,
мов меди прозорі.
Пахне чорнобривцями
травами чубатими.
Місяць білим лебедем
проплива над хатами...»

Згодом з'явилася друком чимала добірка віршів Д. А. Кононенка на сторінках обласної газети «Молодь Черкащини» з напутнім словом Василя Симоненка, тодішнього співробітника цієї газети. Не раз вони зустрічалися на засіданнях обласної літстудії, якою керував Василь Андрійович. Про ці зустрічі Данило Андрійович залишив теплі спогади.

Другою Батьківщиною для Д. А. Кононенка став Крим. Тут він пройшов трирічну службу в армії, після закінчення якої вступив на філологічний факультет Кримського педагогічного інституту. І відтоді древня земля Тавриди більш як на півстоліття стала для нього другою малою батьківщиною. Тут виходять його поетичні книжки. У 1972 році побачила світ перша збірка віршів поета «Джерело», яка засвідчила, що в поезії з'явилася непересічна творча індивідуальність. Поет тягнеться до життєвої правдивості, щирості і простоти вислову. Засоби пісенності, живої розмовності надають його віршам своєрідного колориту. Збірку «Джерело» пронизав мотив воєнного лихоліття, яке довелося поетові зазнати ще в ранньому дитинстві.

Наступні збірки «На весняному березі» (1979), «Квітучих соняхів оркестр» (1982), «3 любові й добра» (1989) засвідчили творче змушнення поета. Пафос поезії Д. Кононенка дуже точно висловила талановитий критик Лада Федоровська: «душі неприспані тривоги». Тривоги поета – це тривоги часу. Проблеми війни і миру, екології, моралі та етики, зростання національної свідомості, розвитку національної української культури, мови, проблеми державної суверенної України.

Поет багато перекладав із кримськотатарської, російської, білоруської мов (його вагомих перекладацький доробок умістився б у кількох томах!). Одночасно Данило Андрійович займався редагуванням книжок своїх побратимів, писав рецензії, літературно-критичні статті, упорядковував антології, зокрема, солідну збірку «Люблю тебе, мій любий Криму!» з творами українських поетів про Крим, починаючи від Євгена Гребінки і закінчуючи наймолодшими сучасниками. Перше видання антології вийшло у видавництві

«Таврія» у 1988 році, а друге, значно перероблене і доповнене, – 2008 року у видавництві «Доля». Разом з місцевими композиторами створив близько 20 пісень, серед яких найбільш відомі «Земле моя кримська», «Вік Україну люби», «Село моє» та інші. Поет віддав багато сил вихованню літературної зміни, систематично проводячи конкурси з авторами-початківцями.

Активну літературну працю Д. А. Кононенко поєднував із журналістською і громадською діяльністю. Він, як один з організаторів Товариства української мови ім. Т. Шевченка в Криму, обирався членом правління Всекримського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. В перші роки створення Конкурсу з української мови ім. Петра Яцика Данило Андрійович опікувався його проведенням на півострові. 1992 року, щойно зайшла мова про видання в Криму першої україномовної газети «Кримська світлиця», він із головою поринув в організаційні клопоти, очоливши відділ літератури та мистецтва. Данилу Андрійовичу Кононенку присуджено звання «Заслужений діяч мистецтв Автономної Республіки Крим».

Рідний край Д. Кононенко – це земля славного сина українського народу Т. Г. Шевченка. Не один раз повертається поет зворушливими творами до теми рідної батьківщини:

Сторона черкаська барвінкова,
Синь ланів без краю і кінця.
Кобзарева невмируща мова
Джерелом наповнює серця...

За лісом лан колоситься,
І пісня з серця проситься
У дзвоні вечорів.
Лягла земними трасами
Гучна земля Тарасова –
Земля моїх батьків.

(«Отчий край»)

У газеті «Кримська світлиця» Данило Андрійович часто публікував матеріали про Кам'янку та район, ювілейні дати літературно-меморіального музею О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського, твори талановитих дітей Кам'янщини, писав про кам'янську поетесу Тамілу Чупак. Вів велику переписку з багатьма творчими людьми, вихідцями з Кам'янщини – Федором Кравченком, Миколою Іщенком, Пилипом Юриком, Костем Гудзенком та іншими. Про дорогий серцю рідний край він писав:

Я знову в тихій Кам'янці. Я – вдома.
Стежина кожна тут мені знайома.

Тут кожна гілка із верби і клена
З любов'ю прихилиється до мене.
(«У Кам'янці»)

Невіддільною гранню всіх творів про Україну є роздуми Д. Кононенка про українську мову:

«Народ, який загубить свою мову, перестає бути народом; з настанням онімління настає смерть нації». Один з кращих віршів Д. Кононенка «Вік Україну люби», присвячений рідному синові, сприймається як батьківський заповіт:

Мову свою солов'їну –
Мамину пісню-розмай,
Сину мій, рідна дитино,
Не забувай!

(«Вік Україну люби»)

Вірші поета повняться закликами до піднесення національної гідності, патріотичного діяння:

Сину мій, рідну Вкраїну,
Вік біля серця носи!
В грізну тривожну годину
В дзвони на сполох дзвони!
Сину мій, рідну Вкраїну
Від ворогів борони!

(«Вік Україну люби»)

Данило Кононенко важко переживав ті події, які останнім часом відбуваються в Криму і в усій країні. Вони дуже поранили йому душу. Один з найвідоміших творів Д. Кононенка «Кримським українцям» містить такі рядки:

Земляки мої кримські!
Та ж випряміть плечі
І спини!
З-поміж інших в Криму
Хай і ваші бринять голоси!
Ми ж бо з вами таки
Живемо на землі України!
Ми ж бо ще українці!
Українці
На вічні часи!

(«Кримським українцям»)

До останнього подиху Данило Андрійович не розлучався з пером і продовжував роботу не тільки над своїми творами, а й над перекладами білоруських та кримськотатарських авторів. Своєю творчістю, попри всі

негаразди, намагався перетворити Крим на велику українську світлицю, де б усім було добре і затишно. У Криму його називали «атлантом», на якому тримався український рух.

Він пішов у Вічність у вишиванці з державним прапором та улюбленою газетою «Кримська світлиця».

На Черкащині з метою увічнення пам'яті Данила Андрійовича Кононенка встановлені меморіальні дошки на приміщеннях Ребедайлівської й Кам'янської загальноосвітніх шкіл.

ЛІТЕРАТУРА:

Кононенко, Д. З любові й добра : поезії / Данило Кононенко. – Сімферополь : Таврія, 1989. – 144 с.

Кононенко, Д. Квітучих соняхів оркестр : поезії / Данило Кононенко. – Сімферополь : Таврія, 1982. – 96 с. : іл.

* * *

Поліщук, В. Т. Кримське подвижництво Данила Кононенка / Володимир Поліщук // Поліщук В. Т. Вибране. Т. 3. Під прапором неба. – Черкаси, 2013. – С. 173–175.

Солевей, Т. «Одна калина за вікном...» / Т. Солевей // Трудова слава. – 2016. – 15 січ. – С. 12.

Туренко, Л. Данило Андрійович Кононенко – талант з любові й добра / Людмила Туренко // Трудова слава. – 2015. – 18 груд. – С. 8.

Іванченко, В. Урочисто відкрили пам'ятну дошку Данилові Кононенку : [м. Кам'янка] / Віталій Іванченко // Трудова слава. – 2015. – 24 листоп. – С. 1.

На спомин про Данила Кононенка // Літературна Україна. – 2015. – 2 квіт. – С. 13.

Пономаренко, М. Поетове джерело / Михайло Пономаренко // Молодь Черкащини. – 1980. – 10 січ. – С. 4.

Чепурна, А. Завжди в дорозі / А. Чепурна // Трудова слава. – 2004. – 5 трав. – С. 3.

Латанський, В. Данило Кононенко : «Доле моя – щаслива...» [Електронний ресурс] : [сайт] / Василь Латанський. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://svitlytsia.crimea.ua/> (дата звернення 27.04.16). – Назва з екрану.

Губар, О. Данило Андрійович Кононенко [Електронний ресурс] : [сайт] / Олександр Губар // Книга видана за сприяння товариства «Просвіта». – Текст. дані. – Режим доступу : <http://bibl.com.ua/literatura/6335/index.html>.

Данило Андрійович Кононенко : душі неприспані тривоги...
[Електронний ресурс] : [сайт] // Всеукраїнський інформаційно-культурний центр : епіцентр культурного життя в Сімферополі. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://vikcentr.narod.ru/kononenko.html>.

27 березня
200 років від дня народження
вченого-геолога
Н. Д. Борисяка
(27.03.1817–30.03.1882)

Никифор Дмитрович Борисяк – один із найвидатніших українських геологів, ґрунтознавців. Основні роботи вченого присвячені геологічній будові, корисним копалинам і ґрунтам України, особливо Донбасу.

Народився Никифор Дмитрович Борисяк 27 березня 1817 року у с. Риги Лохвицького району на Полтавщині. У 1838 р. закінчив медичний факультет Харківського університету. З 1839 по 1840 роки продовжував навчання у Петербурзькому університеті, де вивчав геологічні дисципліни, поглиблював знання з мінералогії та палеонтології.

1843 року, після наукових експедицій по Росії, Фінляндії, Швеції та Норвегії, вчений повернувся до Харкова, де очолив кафедру мінералогії та геогнозії. Працюючи, здобув ступінь магістра і звання ад'юнкта, а 1854 року – ступінь доктора і звання екстраординарного професора.

У харківський період свого життя Никифор Дмитрович вивчає геологічну структуру степової смуги України між Дніпром і Доном, складає рукописний курс геології для читання лекцій, влаштовує геологічний кабінет.

Результати дослідження вченого знайшли відображення у наукових працях «Очерк геогностического состава и минеральных богатств Харьковской губернии» (1867), «О чистоте вод харьковских рек» (1864), «Речь о развитии горного промысла Южной России» (1868), «Сборник материалов, относящихся до геологии Южной России».

Починаючи з 1861 року, видав кілька «Памятных книжек Харьковской губернии».

Науковець також викладав історію природи в місцевому інституті благородних дівичь та мінералогію у ветеринарному інституті. Науковий доробок вченого становить близько сорока праць, які є цінним внеском у розвиток вітчизняної геології і ґрунтознавства. Вони принесли йому широке визнання у наукових колах. Никифор Дмитрович був членом багатьох наукових товариств, а також членом Копенгагенського товариства північних антикарів та французького геологічного товариства.

Вийшовши на заслужений відпочинок, професор оселився у Золотоноші та зайнявся благодійністю. Разом зі своїм племінником Василем Васильовичем Косюрою створив бібліотеку у земському училищі с. Мар'янівка. Сприяв відкриттю земського училища у с. Хрестителеве та був обраний громадою його попечителем. Никифор Борисяк також був благодійником Різдвяно-Іоанно-Предтеченської церкви, яка вважалася кращим приходом у повіті і при якій працювала школа грамоти.

Професор підтримував постійні контакти з Красногірським монастирем, при якому теж було відкрито початкове училище, реорганізоване у трикласне єпархіяльно-богословське училище.

Помер Никифор Дмитрович Борисяк 30 березня 1882 року. Його прах покоїться на території Красногірського монастиря біля стіни Преображенського собору.

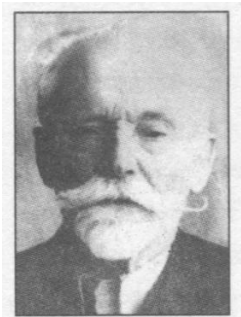
ЛІТЕРАТУРА:

Приліпко, М. Професор Никифор Дмитрович Борисяк / Марія Приліпко // Світлий шлях. – 2012. – 31 берез. – С. 8.

Ямборська, В. Похований на території Красногірського монастиря / Віта Ямборська // Златокрай. – 2012. – 12 квіт. – С. 6.

Пономаренко, М. Визначний ґрунтознавець / М. Пономаренко // Молодь Черкащини. – 1967. – 14 черв.

Борисяк Никифор Дмитрович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст дані. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> / Борисяк Никифор Дмитрович (дата звернення : 27.04.2016). – Назва з екрану.

30 березня
150 років від дня народження художника
І. С. Макушенка
(30.03.1867–07.06.1955)

Відомий український живописець, педагог Іван Семенович Макушенко народився у Лисянці 30 березня 1867 року. Його батько мав невеликий земельний наділ, на якому працювала вся родина. Початкову освіту одержав у Лисянській школі, де й проявився у нього потяг до малювання. Батьки віддали Івана в науку до місцевого іконописця.

Перебуваючи на службі в царській армії, Макушенко вступає вільним слухачем до Петербурзької академії мистецтв. Закінчивши у 1892 році строк служби, він продовжує навчання в Академії. Його наставником був відомий митець І. Рєпін. Звання художника Іван Семенович одержав у листопаді 1900 року за картину «Свято на Україні».

У 1904 році Макушенко переїхав в Україну. Взяв участь у пересувній виставці картин в Умані, де експонувалися роботи художників Петербурга, Москви, України. Відвідувачі були в захопленні від його робіт і довго простоювали біля картини художника «Перед святом» (1904).

Через півроку, в лютому 1905 року Іван Семенович взяв участь у виставці у Львові, де експонував три картини: «Перед святом», «Коло господарства», «У бабусі». Остання робота була придбана для музею Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Тепер вона зберігається у Львівському музеї українського мистецтва.

Макушенко створив багато високохудожніх картин, на яких зображував життя селян, побут і природу України, рідної Лисянщини. У його творчості відчуваються передвижницькі традиції.

Колоритно відобразив митець у своїх картинах побут селянської дітвори. Художника цікавили психологічні взаємини дітей з дорослими, захоплювала ніжна дбайливість, задушевність, з якою дорослі оточують їх, стаючи при цьому кращими й багатшими душею. Своєю ласкою дорослі немов намагаються прикрасити їхнє невеселе дитинство. В картинах Макушенка дорослі навчають дітей добру, пробуджують почуття людяності й поваги до старших, любові до праці, рідної землі та її минулого («В гостях у бабусі»,

«Бабуня і онука» (1904), «Лірник у селі» (1911) та ін.). Особливої мальовничості надають творам художника етнографічні деталі, які звертають увагу глядача на красу народного одягу, інтер'єру, житла, предметів побуту. Він розширює наші уявлення про те середовище, в якому зростали колись сільські діти.

У 1905–1919 роках Макушенко викладав у Київській художній школі, з 1934 року – у Київському художньому інституті. Виховав багато славних художників, серед яких В. І. Масик, заслужений художник України.

За радянської доби І. Макушенком були створені картини «Збирання овочів для Червоної Армії», «Листи з війни», «Майбутні парашутисти та інші.

Займаючись творчістю і викладацькою діяльністю в художніх закладах Києва, Іван Семенович не поривав зв'язків з рідною Лисянкою. Його садиба знаходилася на підвищеному місці правого берега річки Гнилий Тікич – Замості, на вулиці Цокалівщина, де він створив ряд картин і етюдів.

Щодо зовнішності, то Іван Семенович був чоловіком середнього зросту з сірими лагідними очима. Носив невеличку борідку, на клинок стрижену. Завжди привітний і доброзичливий. У сорок років одружився, виростив четверо дітей.

І. Макушенко був учасником більш як чотирьохсот художніх виставок та влаштував 50 персональних. Його твори експонувалися в Австралії, Алжирі, Англії, Індії, Іраку, Італії, Канаді, Лівії, Колумбії, Швейцарії, США, Франції, Японії. Твори художника зберігаються у Національному художньому музеї України, Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького. У Лисянському історичному районному музеї є його робота «Портрет сестри Оксани». Твори митця можна було побачити у багатьох жителів Лисянки.

Помер Іван Семенович Макушенко 7 червня 1955 року. Похований у Києві.

ЛІТЕРАТУРА:

Саноцька, Х. І. Діти в українському живописі : альбом / Христина Саноцька. – Київ : Мистецтво, 1985. – 159 с. 6 іл.

І. С. Макушенко – с. 43, 44, 50, 52, 155.

Діженко, В. Видатний художник – гордість Лисянщини / В. Діженко // Понад Тікичем. – 2007. – 31 берез. – С. 2.

Беззубець, О. Митець зі світовим ім'ям / О. Беззубець // Понад Тікичем. – 2003. – 22 лип. – С. 3.

Труш, П. Великий художник з Лисянки / П. Труш // Лисянщина. – 1993. – 31 лип. – С. 2.

Лубко, М. Співець народного життя / М. Лубко // Червоний Жовтень. – 1971. – 24 лип.

Щербатюк, В. Макушенко Іван Семенович / В. Щербатюк, Р. Павленко // Край козацький : довід. З історії Лисянщини. – Київ, 2007. – С. 162.

Макушенко Іван Семенович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу : cit.ckipo.edu.ua/wiki/index.php / Макушенко Іван Семенович (дата звернення : 04.04.16). – Назва з екрану.

23 травня
80 років від дня народження
почесного краєзнавця України
М. В. Приліпко
(23.05.1937)

Віки плывуть над отчим краєм,
Нікому їх не зупинить.
Листки історії гортаєм –
І радість... і душа болить...
М. Приліпко

Приліпко, М. Замість прологу // Приліпко М. В. Чорнобаївщина. Нариси історії населених пунктів. – Черкаси, 2013. – С. 6.

У квітучому травні переступає поріг свого 80-ліття відомий на Чорнобаївщині та за її межами краєзнавець, педагог, організатор музейної справи Марія Василівна Приліпко.

Народилася вона 23 травня 1937 року у с. Малі Канівці Чорнобаївського району. Її дитинство було обпалене війною та повоєнним лихоліттям. Мати Марії Василівни – Химка Максимівна Дудник цілий вік вчителювала. Продовжити її справу вирішила і Марія. Спочатку закінчила Золотоніський педтехнікум, потім навчалася на історичному факультеті Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Ще навчаючись в університеті, захопилася краєзнавством. По закінченні навчання працювала вчителем у рідних Малих Канівцях, далі завучем, директором місцевої школи. Молодого, ерудованого фахівця оцінили в районі, тому й запропонували посаду інспектора Чорнобаївського райвідділу освіти. Згодом займала посаду відповідального секретаря районної організації товариства «Знання». Якраз у той період почалася масштабна робота над виданням «Історії міст і сіл України». Для тому, присвяченого Черкащині, Марія Василівна підготувала ґрунтовний нарис про Чорнобай та опрацювала статті про інші населені пункти району.

Коли очолила педколектив Красенівської школи, ініціативну директорку примітив керівник орденоносного радгоспу ім. Комінтерну, Герой Соціалістичної Праці Михайло Владиславович Консовський та запропонував стати секретарем парторганізації. Марія Василівна успішно справлялася зі своїми обов'язками. За її ініціативи було створено музей історії села Комінтерн.

У 1977 році вона стала кавалером ордена Трудового Червоного Прапора.

1990 рік став переломним у долі Марії Василівни Приліпко. Вона, відмінник народної освіти, повернулася до педагогічної роботи і до 2007 року працювала вчителем історії та правознавства Красенівської середньої школи. У цей час Марія Василівна розгортає широку дослідницьку роботу з вивчення життєвого шляху 6-разового чемпіона світу, уродженця с. Красенівка Івана Максимовича Піддубного та його великого роду. Вінцем цієї роботи став вихід у світ 2006 року історико-документального дослідження «Іван Піддубний – сила України» та широкого родинного дерева «Піддубних роду – нема переводу» (2007), в якому досліджено 11 поколінь і 3000 осіб (експонується у народному історико-краєзнавчому музеї ім. І. М. Піддубного у с. Красенівка). Появу книги гідно оцінили і читачі, і спеціалісти. У 2007 році Марія Василівна стала лауреатом обласної краєзнавчої премії імені М. Максимовича.

З 2003 року М. В. Приліпко взяла на себе роль упорядника і автора окремих статей у щорічних буклетах, присвячених традиційному святу богатирської сили, яке проходить на батьківщині І. М. Піддубного.

У 2009–2010 роках Марія Василівна дослідила дерево роду Лисенків-Старицьких, описала перебування М. В. Лисенка у Жовниному і цього ж 2010 року стала лауреатом премії ім. М. П. Старицького.

М. В. Приліпко багато років збирала, опрацьовувала і систематизувала документи про Чернобаївський район – від давніх часів до сьогодення. З часом сформувалася солідна книга «Чернобаївщина. Велична історія рідного краю». Це видання – перша спроба систематизованого широкого дослідження історії району. Матеріал дослідження викладений так, що може бути використаний вчителями, учнями, студентами при вивченні курсу історії рідного краю.

Сьогодні Марія Василівна працює над нарисами історії населених пунктів Чернобаївщини. У 2013 році вийшла перша книга видання «Чернобаївщина. Нариси історії населених пунктів», 2014 року побачила світ друга книга. Працюючи над ними, вона провела значну за обсягом пошуково-дослідницьку роботу в архівах, бібліотеках та музеях, зустрічалася і записувала спогади багатьох своїх земляків. Їй вдалося відтворити цілісну картину історії сіл свого району, зокрема й тих, що були затоплені водами

Кременчуцького водосховища. У книгах із сучасних методологічних позицій відображено події і явища минулого, пошановано людей, які в різний час жили і самовіддано трудилися на рідній землі, примножуючи її славні традиції. Внаслідок копіткої багаторічної праці автору вдалося розшукати і включити до видання чимало досі невідомих загалу фактів, життєписів своїх земляків. Насиченість цікавим фактичним матеріалом та ілюстраціями, дохідлива мова викладу і вдало вибудована структура роблять видання особливо привабливим для читачів.

Почесний краснавець України Марія Василівна Приліпко не припиняє творчого пошуку. На часі – вихід у світ третьої книги видання «Чорнобаївщина. Нариси історії населених пунктів».

ЛІТЕРАТУРА:

Праці М. В. Приліпко

Чорнобаївщина. Велична історія рідного краю : (від найдавніших часів до сьогодення) / Марія Приліпко. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2008. – 537 с. : іл.

Чорнобаївщина. Нариси історії населених пунктів : (від найдавніших часів до сьогодення). Кн. 1 / Марія Приліпко ; ред. колегія : Боровик О. І. та ін. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2013. – 652 с. : іл.

Чорнобаївщина. Нариси історії населених пунктів : (від найдавніших часів до сьогодення). Кн. 2 : 60-річчю Черкас. обл., 90-річчю Чорнобаїв. р-ну, 70-річчю визволення України присвяч. / Марія Приліпко ; [ред. кол. : Бурган М. А. та ін]. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2014. – 565 с. : іл.

Іван Піддубний – сила України : іст.-докум. дослідж. / М. В. Приліпко. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 156 с.

Михайло Петрович Старицький, 14.12.1840–27.04.1904 : [буклет] / Чорнобаїв. райдержадм. [та ін.] ; [авт. тексту] М. Приліпко. – Черкаси : [б. в.], 2010. – 1 арк. : іл.

Марія Приліпко відкриває землякам Михайла Старицького : [родовід М. Старицького] : бесіда з М. Приліпко / записала Г. Шквар // Черкас. край. – 2011. – 18 лют. – С. 4.

Микола Лисенко і Чорнобаївщина / М. Приліпко // Світлий шлях. – 2012. – 17 берез. – С. 3.

Про М. В. Приліпко

Про автора / Марія Приліпко // Приліпко М. В. Чернобаївщина. Нариси історії населених пунктів : (від найдавніших часів до сьогодення). – Черкаси, 2013. – Т. 1. – С. 650.

Лазуренко, В. М. Приліпко Марія Василівна // Лазуренко В. М. Михайлом освячені : лауреати Черкаської обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича. – Черкаси, 2009. – С. 40–41.

Приліпко, М. І сьогодні – в пошуку : бесіда з М. Приліпко / записав М. Вертипорох // Світлий шлях. – 2012. – 19 трав. – С. 4.

Вертипорох, М. Неспокій творчого пошуку / М. Вертипорох // Світлий шлях. – 2007. – 23 трав. – С. 2.

7 липня
75 років від дня народження режисера
І. Г. Боня
(07.07.1942–30.11.2001)

Живи закоханим в життя...
У батька, матір...
У красиву жінку...
Видзвонюй словом золотим
Ріллі весняну гінку!

І. Бонь

Бонь, І. Золота гінка / Іван Бонь // Бонь І. Катерина-Катрін : поема-трілер, вірші. – Канів, 1996. – С. 28.

Іван Григорович Бонь народився 7 липня 1942 року в с. Шабельники Золотоніського району. Мати – Галина Іванівна та батько – Григорій Михайлович мали добрий голос та грали на народних музичних інструментах, часто виступали на аматорських концертах. Тож любов до мистецтва та поетичного слова була засіяна в душу Івана з дитинства.

Восьмирічну школу хлопець закінчив у рідному селі, продовжив навчання у середній школі с. Дмитрівка. Подальша життєва дорога привела обдарованого юнака до Канівського технікуму підготовки працівників культури. Продовжує навчання Іван Бонь у Харківському інституті культури на режисерському факультеті.

Під час навчання в інституті він був активним учасником студентської літературної студії «Пролісок». Окремі його поезії друкували молодіжні газети Харківської та Черкаської областей, самодіяльні композитори створювали на слова Івана Григоровича музику. І лунали на обласному радіо пісні про красу рідної природи, любов до України і, звичайно, про кохання.

Після закінчення вузу Іван Бонь деякий час працював у Чугуєвському Будинку культури режисером. Згодом разом із сім'єю переїхав до Канева – у рідні краї.

Тут, в училищі культури, він розпочав свою педагогічну діяльність, якій присвятив майже тридцять років. Спочатку працював викладачем навчальної практики та режисером агітбригад. У 1975 році в училищі відкрили режисерський відділ, де Іван Бонь почав читати предмети театрознавчого циклу. За час роботи в навчальному закладі він випустив багато своїх послідовників, дипломованих режисерів, яким передав свій талант та творчий запал.

Паралельно із викладацькою діяльністю митець відновлює роботу самодіяльного аматорського театру. Під керівництвом Івана Григоровича народний театр стає лауреатом республіканського фестивалю самодіяльної художньої творчості за вистави М. Зарудного «Веселка», «Пора жовтого листя». На I Всесоюзному фестивалі 1977 р. колектив отримує золоту медаль за виставу «Назар Стодоля». На II Всесоюзному фестивалі у 1987 р. також отримує багато інших відзнак та медалей.

За роки праці в самодіяльному театрі Іван Григорович здійснив більше 30-ти постановок, серед них: «Думало», «Маруся Чурай», «Дівчина з легенди», «За трьома зайцями» та інші.

У 1983 році Іван Григорович успішно закінчує аспірантуру при Київському інституті культури ім. О. Корнійчука. В цей час він багато і плідно працює на літературній ниві. Іван Бонь є автором понад 600 публікацій з питань культури і мистецтва, серед яких наукова розвідка «Мистецтво аматорського театру», збірка статей з педагогіки та ін. У 1993 році виходить з друку його поетичний первісток «Земля моїх батьків». Далі були «Вдовиний сніп», «Сміх лікує», «Сонце поета», «На весільному рушникові» та ін.

З 1989 року митець бере активну участь в роботі літературної студії «Зорянка».

За значний внесок в українську культуру і театральне мистецтво Івану Боню у 1988 році присвоєно звання Заслуженого працівника культури України. Він – лауреат премій імені Олекси Кобця та багатьох обласних і республіканських поетичних конкурсів.

Життєвий шлях Івана Григоровича Боня добіг свого кінця 30 листопада 2001 року, але він продовжує жити у своїй творчості, дарувати людям світле і прекрасне своє надбання.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори І. Г. Боня

Діти усміхаються : смішинки-іскринки / Іван Бонь. – Канів : Родень, 1997. – 54 с.

Катерина-Катрін : поема-трілер, вірші / Іван Бонь. – Канів : Родень, 1996. – 38 с.

Вдовиний сніп : вірші / Іван Бонь. – Черкаси : Сіяч, 1994. – 40 с.

Земля моїх батьків / Іван Бонь. – Черкаси : Сіяч, 1993. – 62 с.

Сміх лікує : гумор та сатира / Іван Бонь. – Черкаси : Сіяч, 1993. – 96 с.

Мистецтво аматорського театру / Іван Бонь. – Черкаси : Сіяч, 1993. – 69 с.

Про І. Г. Боня

Іван Бонь : [біогр. довідка, вірші, портр.] // Канівщина – наш зоряно-медовий край : зб. поетів Канів. літстудії «Зорянка». – Київ, 2011. – С. 62–66.

Сорокопуд, І. На хвилях життя / І. Сорокопуд // Струмки могутньої ріки. – Канів, 1998. – С. 49–50.

Живе лише той, хто не живе для себе // Дніпрова зірка. – 2012. – 27 квіт. – С. 6.

Спіріна, Т. Його, немов магніт, притягувала Тарасова гора... / Т. Спіріна // Дніпрова зірка. – 2012. – 27 лип. – С. 7.

22 жовтня
75 років від дня народження майстра
з виготовлення народних музичних
інструментів, композитора
Ю. Ф. Збандута
(22.10.1942–17.01.2011)

Юлій Збандут – професійний музикант. Але його таланти не вписуються в окрему спеціальність. Він грав практично на всіх музичних інструментах, мав

чудовий голос, написав до 500 пісень. Та в Україні його більше знають як «українського Страдіварі». Хоч він у своєму житті зробив і реанімував сотні інструментів, інструментом його життя була кобза.

Юлій Федорович Збандут народився в Росії, в с. Камелик Саратовської області 22 жовтня 1942 року. Свої перші концерти чотирирічний Юлій давав для родичів і сусідів в Маріуполі, куди вони переїхали.

У 1947 році, не дочекавшись із військового шпиталю свого зраненого чоловіка, помирає мати. Маленький Юлій поневірявся у дитячих притулках для сиріт, доки його не знайшов батько.

Федір Іванович разом із новою дружиною виходили хлопчика від усіх хвороб і Юлик знову заспівав на шкільних концертах.

Підлітком хлопець самотужки вивчився грати на баяні, мріяв учитися в музичному училищі на відділі народних музичних інструментів.

Його мрія здійснилася. Він вступив до Артемівського музичного училища. Уже через два місяці навчання Юлій переміг у конкурсі балалаєчників імені Андрєєва, почав виступати на престижних концертах, на Донецькому телебаченні.

Після закінчення училища працював у Харківській та Краснодарській філармонії, але найбільшу частину свого життя – близько 37 років – провів у Черкасах.

Тут він, працюючи художнім керівником обласної філармонії, створив музичний ансамбль «Росава» для Раїси Кириченко.

Ще один свій талант – педагогічний – Юлій Збандут реалізував як учитель музики Черкаської музичної школи №1.

Багато часу музикант віддавав написанню пісень. З найкращими із них перемагав у багатьох конкурсах. Митець тісно співпрацював із черкаськими поетами: Наталею Віргуш, Людмилою Тараненко, Сергієм Рудневим, Олексою Лищенком, Миколою Озірським.

Але головним його покликанням було виготовлення музичних інструментів. Перше його відкриття полягало в тому, що в руках справжнього майстра може грати все. Він довів це в армії, змайструвавши балалайку із старої зброї і віртуозно зігравши на ній на творчому конкурсі. З часом створенням музичних інструментів захопився настільки, що звільнився з роботи.

Інструменти у Юлія Збандута замовляли і викладачі столичної консерваторії, і місцеві музиканти. Його майстерня поповнювалася саморобними верстатами. Збирав їх сам, з деталей, виточених за його кресленнями на машинобудівному заводі. Тільки він знав, що потрібно для народження чистого і якісного звуку.

Юлій Федорович зацікавився кобзою – історичним інструментом українців, яка, як стверджував тлумачний словник, є давно відмерлим народним інструментом. Звучання його сучасного відповідника багато в чому не задовольняло музикантів. На прохання професора кафедри народних інструментів Національної музичної академії Миколи Білоконєва Юлій Збандут взявся за вдосконалення кобзи. Йому вдалося розгадати секрети стародавніх майстрів і його інструмент зазвучав по-новому.

Першу його кобзу із захопленням сприйняли в столиці. Її технічні параметри, тембр і звучання були кращими за домру. Та майстер продовжував її вдосконалювати. І вже за кілька років у Національній музичній академії імені Петра Чайковського відбулася презентація, на яку він привіз ціле сімейство кобз – приму, альт, тенор, бас, кобзу-лютню. Згодом, завдяки Юлію Збандуту, в Академії було відкрито цілий клас гри на кобзі. Та Юлій Федорович визнав свою роботу завершеною лише через 6 років. Вже на схилі літ, коли у митця зібралась ціла колекція авторитетних думок та експертних висновків, він офіційно запатентував свій винахід – «Систему замкненої ударної хвилі» і його похідну – удосконалену сучасну кобзу.

Його інструменти поширилися країною, на них грають в Національному оркестрі народних інструментів, в ансамблі кобз «Коло», Національній музичній академії імені Петра Чайковського. Про майстра нагадують до 40 кобз, виготовлених його руками. Ще один інструмент назавжди лишився у Черкасах – його Юлій Збандут не встиг доробити.

Помер Юлій Федорович Збандут 17 січня 2011 року в Черкасах.

ЛІТЕРАТУРА:

Трохименко, В. Талановитий музика, композитор, співак, майстер і винахідник музичних інструментів Юлій Збандут / В. Трохименко // Трохименко В. Бо ти на землі – людина. – Черкаси, 2006. – С. 133–154.

Лисенко, С. Українська кобза грека Збандута / Сніжана Лисенко // Прес-Центр. – 2011. – 21 груд. – С. 21.

Кирей, В. Незапатентована кобза / Владислав Кирей // Уряд. кур'єр. – 2009. – 27 січ. – С. 10

Туменко, Л. Нема пророка у своїй Вітчизні / Леонід Туменко // Молодь Черкащини. – 2008. – 24 груд. – С. 5.

Давидов, М. А. Збандут Юлій Федорович / М. А. Давидов // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2010. – Т. 10 : 3–Зор. – С. 44.

Збандут Юлій Федорович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : [//uk.wikipedia.org/wiki/Збандут_Юлій_Федорович](http://uk.wikipedia.org/wiki/Збандут_Юлій_Федорович) (дата звернення : 29.06.16). – Назва з екрану.

16–20 жовтня
100 років з часу проведення в Чигирині
з'їзду Вільного козацтва України
(1917)

Сини Твоєї Батьківщини
В них сила духу непоборна!
Козацтво – слава України,
Це гордість наша всенародна!
Яніна Мельник

Мельник, Я. Козацтво – слава України [Електронний ресурс] / Яніна Мельник. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://levko.info/virshyky-na-den-kozatstva> (дата звернення : 28.03.2016). – Назва з екрану.

Вся історія українського народу свідчить про його боротьбу за незалежність. Та період національно-визвольної боротьби 1917–1921 років був часом пробудження національно-визвольного руху українців. Ось і рівно через сто років ми бачимо і переживаємо дуже багато аналогій з тим періодом. Саме в ті роки українці заявили про свої соціальні й національні свободи і стали боронити їх, як уміли. Саме в ті роки Вільне козацтво, яке організовувалося «з низів», розуміло, що для захисту держави потрібна сильна армія. Українці це зрозуміли через сто років. Сказати, що історія погано нас вчить, це нічого не сказати. Хто ж вони – вільні козаки, які у жовтні 1917 року в Чигирині провели свій перший з'їзд Вільного козацтва України?

Вільне козацтво – національні добровільні військово-міліційні формування часів національно-визвольних змагань 1917–1921 років, які виникли в процесі розвалу царської армії з лютого по травень 1917 р. з метою захисту правди, свободи і соборного народовладдя людей вільної України. Це козацтво названо було «вільним» тому, що з власної ініціативи, «без наказу якоїсь влади», творилося стихійно, за покликом серця та власного розуму.

Перші загони Вільного козацтва утворилися на Звенигородщині. Найперший – у с. Гусакове. 23 квітня 1917 р. козаки Гусаківської волості зібралися на свою раду і заявили: «...вважаєм своїм святим обов'язком в момент оновлення Росії негайно згуртуватися...». Керівником загону став

місцевий заможний селянин Никодим Смоктьї. Далі особливого поширення загопи набули на землях, що раніше входили до складу Гетьманщини і на яких збереглися козацькі звичаї та традиції, а також на Херсонщині, Одещині, Поділлі та Волині. Тож на території нашої області було започатковано рух зі створення національного війська. За словами визначного історика і політичного діяча України Д. І. Дорошенка, «це був в основі своїй здоровий рух селянських власницьких кругів, котрі організацією самооборони хотіли зберегти спокій, лад і свою власність».

Першими, хто висунув ідею організації українського Вільного козацтва, були брати Шевченки (онуки поета по братові Йосипу) та Семен Гризло. Організовувалося Вільне козацтво з низів: по селах виникали сотні, по волостях – курені і, врешті, повіт організовувався в полк. В члени Козацтва вступали добровільно, переважно молодь від 18 років. Сотенну старшину вибирала кожна сотня шляхом вільного голосування. Вибирали сотника, писаря, скарбника, хорунжого і бібліотекаря. Каса сотні складалася із вступних вкладів і місячних внесків. Вільне козацтво визнавало тільки владу Української Центральної Ради і тільки її підтримувало. Влітку 1917 року Вільне козацтво мало вже кілька тисяч членів і сформувало декілька кошів: імені Семена Палія, Гетьмана Сагайдачного та інші.

Звенигородський отаман Вільного козацтва Юрій Тютюнник зазначав, що вже тоді, у 1917 році, «Вільне козацтво досить радикально підходило до питання україно-російських взаємних відносин». У той час, коли соціалістичні вожді Центральної Ради визнавали над собою юрисдикцію Петрограду, Вільне козацтво вважало Тимчасовий уряд Керенського урядом чужої держави. Вільне козацтво весь час робило натиск на органи влади в бік якнайрадикальніших рішень у національному питанні.

За новим стилем – 16–20 жовтня 1917 року у м. Чигирин відбувся перший з'їзд Вільного козацтва України, в роботі якого взяли участь 200 делегатів (за іншими даними – 2 тисячі), що представляли 60 тисяч організованих вільних козаків з усієї України. 16 жовтня об 11-00 год. в приміщенні школи зібралися делегати. Головою з'їзду обрано Ананія Шевченка (внука поета), заступником – звенигородського отамана Семена Гризла, секретарем – Івана Полтавця-Острияницю з с. Балаклея Смілянського району. На порядку денному розглядалися питання: про сучасний момент, вибори генеральної старшини та звіти полків.

Роман Коваль так описує ті події: «Відбувся молебінь, по закінченню якого задзвонили дзвони, і коли їхній передзвін затих, довбуші вдарили у литаври. Це був знак, що Рада почалася... На поміст зійшли старі запорожці... Вони тримали отаманський бунчук, прапор і пірнач. Промову почав д-р

Луценко (з Одеси). В короткому, натхненному козацьким духом, слові виразно змалював він минувшину і сучасне, а закінчив промову пропозицією вибрати Військового Отамана. Почали вигукувати прізвище Полтавця-Острияниці, котрого піднесли вгору і поставили на помості... Полковника І. Острияницю вкрили прапорами, та він відмовився, подякувавши за шану... Вдруге, категорично відмовившись від посади, він запропонував вибрати на Військового Отамана командира 1-го українського корпусу генерала Павла Скоропадського, а на почесного отамана – професора Михайла Грушевського, після чого їх і було вибрано одногосно...». Полтавця-Острияницю ж обрали наказним військовим отаманом.

З'їзд обрав генеральну старшину з дванадцяти осіб, генеральним писарем було обрано осавула В. Кочубея (який, як і П. Скоропадський на з'їзді не був присутній). Резиденцією Управи Вільного козацтва була призначена Біла Церква. В ухваленій з'їздом постанові записано: «Закладаючи за стародавнім звичаєм пращурів-запорожців перші підвалини організованої збройної сили української демократії, поставити собі найпершим завданням, щоб Вільне козацтво стало військом народу, а не пануючих класів, до якої б нації ці класи не належали».

Від того часу основними засадами політичної платформи Вільного козацтва, відродженого «для оборони вольностей Українського народу», були:

1. Самостійна українська козацька держава.
2. Тверда національна державна влада.
3. Організація козацького війська як головної підвалини самостійності й державності України.
4. Розв'язання земельного питання на користь малоземельного і безземельного козацтва та громадянства.
5. Союз із козацькими і кавказькими державами.
6. Забезпечення законом соціальних прав та інтересів українських робітників.

7. Негайне проголошення автокефалії Української Православної Церкви.

Перший з'їзд Вільного козацтва перетворився на потужну маніфестацію українських національних почуттів, на демонстрацію української сили. Про розмах і силу відродженого козацтва свідчить той факт, що вже на початку зими 1917–1918 рр. лише Звенигородське козацтво нараховувало до 20000 козаків. Та слід відмітити, що на створення Вільного козацтва Центральна Рада не звернула ніякої уваги, хоча воно повністю могло стати військово-соціальною основою української держави. На з'їзді в Чигирині, де була представлена вся Україна, не було представника Центральної Ради, значна частина якої не розуміла значення організації української армії. Так, В.

Винниченко у «Робітничій газеті» виступав з різними статтями проти формування армії: «Не своєї армії нам, соціал-демократам і всім щирим демократам треба, а знищення всяких політичних армій». За такі переконання заплатила Україна своєю державністю. Сили Вільного козацтва Центральна Рада використовувала частково і навесні 1918 року воно припинило своє існування. Ще восени 1917 року в Україні визріло два політичні табори: ще наполовину зросійщений консервативний та ліберальний, до якого потяглися майже всі прихильники Української Центральної Ради (згодом Директорії). Пізніше з'явилися третій і четвертий внутрішньополітичні «гравці» (вельми анархічні отамани і донбасько-катеринославські комуністи).

«Козацький рух ширився, намагався зробитись національною фортецею, - згадував Іван Полтавець-Острияниця, - він починав вже набувати значення державотворчого чинника, але обставини для козацтва склались несприятливо – соціальні питання поділили сили нації на кілька груп, а все ж таки в кожній із них козацтво збройно відбувало службу та шукало можливостей і долі для своєї Батьківщини».

ЛІТЕРАТУРА:

«Вільне козацтво» в українській революції 1917–1921 рр. // Історія українського козацтва : нариси : в 2 т. – Київ, 2007. – Т. 2. – Розд. 19. – С. 415–460.

Іванченко, М. Вільні козаки Звенигородщини / Михайло Іванченко // Шевченків край. – Київ, 2005. – С. 132–137.

Клименко, Т. А. Черкащина в період становлення української держави : 1917–1919 рр. / [Т. А. Клименко, Е. А. Левицька, П. М. Жук]. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2008. – 151 с.

Коваль, Р. М. Відродження Вільного козацтва / Роман Коваль // Коваль Р. М. Повернення отаманів Гайдамацького краю. – Київ, 2001. – С. 85–92.

Мельниченко, В. Події вересня–грудня 1917 року на Черкащині / Василь Мельниченко // Мельниченко В. Моя Черкащина : (історія рідного краю від найдавніших часів до сучасності) : навч.-метод. посіб. – Черкаси, 2006. – Розд. 12. – С. 145–147.

Почепцов, В. Ф. Визвольний рух на Черкащині на початку ХХ століття / Віктор Почепцов. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2014. – 115 с.

Юрченко, В. Вільне козацтво Звенигородщини в боротьбі за незалежну Україну / Вадим Юрченко, Л. А. Янворська // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Чис. 4–6. – С. 130–134.

Коваль, Р. На Покрову, до Чигирини... / Роман Коваль // Чигирин. вісті. – 2002. – 16 жовт. – С. 2.

Солодар, О. З'їзд Вільного козацтва : він відбувся в Чигирині в жовтні 1917 року / Олександр Солодар // Чигирин. вісті. – 1992. – 28 берез. – С. 3.

24 жовтня
150 років від дня народження
будівничого української культури
М. Ф. Біляшівського
(24.10.1867–21.04.1926)

...він записав тривку своє ім'я в історії української культури як один з основоположників досліді історії українського побуту і творець першого українського національного музею.

Михайло Грушевський

Грушевський, М. Пам'яті академіка Миколи Біляшівського / Михайло Грушевський // Україна. – 1926. – Кн. 2. – С. 237.

У Каневі, над Дніпром, недалеко від Княжої гори, знаходиться скромна могила академіка Миколи Федотовича Біляшівського.

Український археолог, етнограф, мистецтвознавець, музейний діяч М. Ф. Біляшівський народився 24 жовтня 1867 року в м. Умань у родині священника. Незабаром сім'я переїхала в с. Острійки поблизу Білої Церкви, а потім – до Києва. Тут допитливому хлопцеві, який захоплювався нумізматику, поталанило на вчителів. У славнозвісній 2-й Київській гімназії історію йому викладав В. П. Науменко – майбутній головний редактор «Киевской старины».

У 1887–1891 роках Біляшівський навчався в Київському університеті. Особливе враження на нього справили лекції А. В. Прахова з античного мистецтва та В. Антоновича з російської старожитності. Спілкування з останнім привело до захоплення археологією. Він здійснює археологічні дослідження, найзначнішими із яких було відкриття у 1891–1892 роках біля Канева на Княжій горі літописного міста Родень (згадуваний у літописі під 980 роком).

М. Біляшівський був засновником і редактором часопису «Археологическая летопись Южной России», що виходив у 1899–1901 й 1903–1905 роках. Це було перше археологічне видання в Україні.

Як археолог, Біляшівський здобув загальне визнання дослідженнями пам'яток неоліту, латенської і трипільської культур, раннеслов'янських та давньоруських часів.

Микола Федотович Біляшівський був одним із засновників і першим директором (1902–1923) Київського художньо-промислового і наукового музею, зробив значний внесок у формування його зібрання і перетворення його на справжній національний музей всієї України. Нині основна частина колекцій музею входить до складу трьох провідних музейних закладів України – Національного музею історії України, Національного художнього музею, Державного музею українського народного декоративного мистецтва.

Очолити музей, Біляшівський об'єднав навколо себе однодумців, справжніх ентузіастів музейної справи, розробив програму діяльності музею. Це був директор, що не сидів у кабінеті: сам виїздив у відрядження і привозив з подорожей цінні експонати, підтримував зв'язки з колекціонерами, вів з ними широке листування, так само, як із колегами інших музеїв, сам водив екскурсії, став одним із перших фахівців-експертів збереження історичних та архітектурних пам'яток.

Одним із перших Біляшівський почав досліджувати народне мистецтво. Під його керівництвом і ним особисто було зібрано близько 30 тисяч пам'яток, проведено три виставки кустарних промислів України, які спопуляризували українське народне мистецтво. Робота вченого у цій галузі, за словами Д. Щербаківського, склала цілу епоху.

У 1906 році Микола Біляшівський був обраний депутатом I Російської державної думи, де відстоював в умовах великодержавного шовіністичного тиску автономію України, право її громадян здобувати освіту рідною мовою.

У роки революції М. Біляшівський був активним членом групи діячів, які вимушені були стати на тривалий час політиками, державотворцями. Він був призначений комісаром охорони пам'яток старовини, що було дуже важливо для того непевного часу руйнування маєтків та культурних пам'яток. Лагідний і делікатний по натурі, Біляшівський ставав непримиренним, коли йшлося про справи.

Незважаючи на слабе здоров'я, М. Біляшівський активно працює. У науковому доробку вченого понад 300 праць і публікацій, що охоплюють широке коло проблем археології, етнографії, мистецтвознавства, нумізматики. У 1919 році Біляшівський був обраний дійсним членом Української академії наук.

М. Ф. Біляшівський був активним збирачем та популяризатором рукописної та мистецької спадщини Т. Г. Шевченка, ініціатором створення Шевченківського відділу у музеї, який поклав початок Національному музею Т. Г. Шевченка у Києві.

Протягом багатьох років у літню пору Біляшівський жив і вів розкопки на дачі біля Княжої гори.

Микола Федотович був людиною оптимістичного характеру, хоча бували гіркі хвилини нерозуміння з боку колег, хвороби. Але відданість улюбленій справі завжди допомагала, не давала впасти у зневіру. В одному з листів до свого учня К. Мощенка він писав: «Під час хвороби і мені приходили думки – треба кинути музей, шукати другої роботи, але зараз же усі думки зникали – бо без музею мені не жити».

Находили ще важчі часи. Микола Федотович працював і жив із сім'єю у стінах музею. Тут він і помер 21 квітня 1926 року, не доживши до свого 60-ліття. За заповітом його поховали на улюбленій Княжій горі, де він проводив свої перші розкопки, де відпочивав душею. Біляшівського привезли сюди на пароплаві, проспівали над ним Шевченків «Заповіт». І могила цього справжнього просвітителя, патріота українського мистецтва і музейника нині зовсім недалеко від могили Тараса Шевченка.

Ще у 1919 році Біляшівський розпочав клопотання про передачу свого будинку біля Княжої гори працівникам науки та мистецтва. Тепер у ньому розташований музей природи Канівського природного заповідника. Дві меморіальні кімнати музею присвячені М. Біляшівському. На стіні будинку встановлено меморіальну дошку з погруддям вченого.

У 1968 році одну з вулиць Києва названо ім'ям М. Біляшівського, а 1987 року встановлено скульптурний пам'ятник вченому перед будинком Національного художнього музею України.

ЛІТЕРАТУРА:

Беляшевский, Н. Раскопки на Княжей горе в 1891 г. / Н. Беляшевский. – Киев, 1892.

Беляшевский, Н. Монетные клады Киевской губернии / Н. Беляшевский. – Киев, 1889, 84 с.

Біляшівський, М. Розповіді селян с. Пекарі про Т. Г. Шевченка / М. Біляшівський // Спогади про Тараса Шевченка. – Київ, 1982. – С. 308–317.

Борщ, М. І. М. Ф. Біляшівський – український етнограф, мистецтвознавець, академік АН України // Борщ М. І. З вершин славетних черкашан. – Черкаси, 2013. – С. 242–248.

Відкривач літописного Роденя // Україна : хронологія розвитку. Імперська доба. 1800–1917 рр. – Київ, 2011. – С. 246–247 : портр.

Антонова, О. Доля вченого / О. Антонова // Черкаський край – земля Богдана і Тараса. – Київ, 2002. – С. 465–470.

Грушевський, М. Пам'яті академіка Миколи Біляшівського / Михайло Грушевський // Історичний календар 2001. – Київ, 2001. – С. 208–211.

Горбик, В. О. Біляшівський М. Ф. / В. О. Горбик, Е. М. Піскова // Українська біографістика : зб. наук. праць. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 75–80. – Бібліогр.: с. 79–80.

Сорокопуд, І. І. Видатний дослідник // Сорокопуд І. І. Струмки могутньої ріки : Канівщина літературна. – Канів, 1998. – С. 48–49.

Біляшівський, Б. М. Будівничий української культури / Б. М. Біляшівський, М. М. Біляшівський // Репресоване краєзнавство (20–30-і роки). – Київ, 1991. – С. 21–24.

Мощенко, К. В. З спогадів про М. Ф. Біляшівського / К. В. Мощенко // Репресоване краєзнавство (20–30-і роки). – Київ, 1991. – С. 25–31.

Наумова, Н. Микола Федотович Біляшівський / Надія Наумова // Чумац. шлях. – 2007. - № 5. – С. 12–15.

Біляшівський, Б. «Наш добрий і певний товариш» / Б. Біляшівський // Україна. – 1991. – № 21. – С. 1–4 ; № 22. – С. 13–17 ; № 23. – С. 8–11 : іл.

Цимбалюк, М. Свічі пам'яті / М. Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2012. – 1–7 листоп. (№ 44). – С. 12.

Кравець, А. Син і батько Княжої гори / Андрій Кравець // Прес-Центр. – 2009. – 4 берез. – С. 27.

Біляшівський Микола Федотович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Біляшівський_Микола_Федотович (дата звернення 10.05.16). – Назва з екрану.

7 листопада
100 років від дня народження
письменника і журналіста
М. М. Шестопада
(07.11.1917–20.08.1986)

«У чому сила Матвія Михайловича, так це у правді й мужності, адже він завжди знаходив мужність сказати правду».

В. Мицик

«Давно підмічено: життя видатних – чисте і чесне, не завжди щасливе, здебільшого тернисте. Тими колючими тернами під ясними зорями України впевненою ходю нескореного, з широкоохопними помислами і високістю духу пройшов Великий громадянин, вчений, педагог, журналіст і публіцист М. М. Шестопад», – так писав у своїх спогадах заслужений журналіст України Яків Грицай.

Народився Матвій Михайлович Шестопад 7 листопада 1917 року у с. Мурзинці Звенигородського району. Він був тринадцятою дитиною в козацькій родині Михайла та Ялини Шестопадів. Батько помер, коли хлопчику йшов другий рік, а мати жила і тримала в руках свою «ватагу» за чоловіка ледь не до ста літ.

Після закінчення школи хлопець поїхав на Донбас, працювати на шахті. Згодом поступив на робітничий факультет Дніпропетровського інституту інженерів залізничного транспорту.

У 1941 році закінчив філологічний факультет Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, працював журналістом столичних газет «Київська правда», «Вісті», цікавився етнографією.

На війну, в червні 1941 року, Матвій Шестопад пішов із посади директора Державного українського етнографічного ансамблю кобзарів. У 1942 році він закінчив військову академію в Ташкенті. Воював під Ржевом, Сталінградом, Ростовом – дійшов до Берліну. Офіцер військової контррозвідки Матвій Михайлович відзначений бойовими нагородами (орденом Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни II ступеня, медаллю «За оборону

Сталінграда» та ін.). Будучи капітаном, із самого пекла боїв у Сталінграді він написав відвертий лист до письменника Іллі Еринбурга про помилки Сталіна і його прибічників, які призводили до великих поразок і втрат. Це був крик людської душі за понівечене життя тисяч людей. Письменник цей лист зберіг і опублікував у книзі «Люди. Годы. Жизнь».

Після війни Матвій Шестопал працював у військових газетах, спочатку заступником головного редактора, а згодом – головним редактором видавництва ЦК ЛКСМУ «Молодь».

З 1946 по 1949 роки журналіст навчався в аспірантурі при Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР.

Захистивши у 1953 році дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, вчений працює викладачем щойно заснованого відділення журналістики філологічного факультету Держуніверситету імені Т. Г. Шевченка. Згодом стає старшим викладачем, потім отримує вчене звання доцента.

У 1953 році Матвій Михайлович був обраний секретарем партійного бюро на факультеті журналістики, а упродовж 1955–1957 років виконував обов'язки декана цього факультету.

Вчений викладав курси «Сучасна зарубіжна преса» та «Історія зарубіжної комуністичної і робітничої преси». Він читав студентам історію преси так, що кожен думаючий слухач розумів, наскільки комуністична дійсність розходиться з комуністичною ідеологією.

«Думки і слова Шестоपालа не завжди узгоджувалися з лицемірною національною політикою партії, яка проголошувала розвиток націй, а насправді вела до русифікації», – засвідчував його вихованець Віктор Миронченко.

Матвій Шестопал був одним із тих, хто закладав фундамент шістдесятництва в Україні. Величезна когорта молоді, яка побувала на незабутніх лекціях і спілкувалася з ним, стала досить вагомою силою шістдесятництва. А його підтримку стихійного студентського протесту на факультеті журналістики навесні 1965-го року проти русифікації навчальних програм і читання предметів непрофесійними викладачами партійні органи визнали буржуазно-націоналістичною, а Матвія Михайловича усунули з факультету, виключили з партії.

Розправа над улюбленцем студентів викликала справжній бунт, і 67 із 125 студентів факультету журналістики оприлюднили заяву, якщо доцента М. Шестоपालа звільнять, вони залишать університет. Студенти не перемогли.

Поза межами університету вчений теж займався просвітницькою діяльністю: розповідав студентам про боротьбу українців за визволення,

передавав їм заборонену літературу, їздив по історичних місцях, наприклад, до Холодного Яру, де відбулися події, про які тоді вголос не говорили, до домашнього музею Івана Гончара.

Матвій Шестопап є автором наукових монографій «Сучасна американська преса» (1959), «Голос великого народу. Преса Китаю» (1960), кіносценарію «Наш університет», перекладу повісті Е. Распе «Пригоди Мюнхаузена», численних книжок публіцистики, понад 200 наукових та критичних статей, памфлетів, нарисів, а також 5 рецензій на збірники різної тематики. Протягом 1952 по 1960 рр. видав сім книг.

Книга-дослідження «Євреї на Україні» (історична довідка) вийшла у самвидаві 1976 року. Лише у 1998 р. була вперше офіційно надрукована. Вчений тривалий час збирав матеріали для рукопису цієї книги, але на той час вона не могла побачити світ. Після смерті Матвія Михайловича його архів потрапив до професора кафедри історії літератури та журналістики В. В. Яременка, який упорядкував і підготував до видання рукопис та написав до нього передмову «Плекаємо справжню дружбу».

Матвій Шестопап багато часу віддавав збору народної словесності, неоціненних скарбів духовної і матеріальної культури, був нагороджений Грамотою на конкурс збирачів фольклору.

У 1963 р. виходить одне з найповніших зібрань для масового читача – «Українські народні загадки». В цій книзі автор зібрав близько чотирьох тисяч загадок, упорядкував їх і написав вступне слово.

Помер Матвій Михайлович Шестопап 20 серпня 1986 року. Похований у Києві. Своєю працею і життям він дав зразок студентам і не тільки їм, що найперше треба бути стійким та відданим патріотом України, Мислячим, Мужнім.

Внесок у незалежність України нащадки оцінили. Матвію Михайловичу відкрито меморіальні дошки у с. Мурзинці Звенигородського району та в Інституті журналістики Київського університету. Перед Інститутом посадили сквер, назвавши його іменем і встановили пам'ятний камінь, а на могилі – меморіальну стелу. До 90-річчя непохитного декана і викладача Матвія Шестопапа видано збірник спогадів.

У 2015 році за ініціативи його колишніх учнів Михайла Скорика та Вадима Мицика у школі с. Неморож Звенигородського району відкрили Музей Матвія Шестопапа.

Мужнє і творче життя українського патріота втілюється в образи й переживає час.

ЛІТЕРАТУРА:

Вибрані праці М. Шестопаля

Євреї на Україні / М. М. Шестопаля. – Київ : Оріяни, 1998.

Українські народні загадки / упоряд. та вступ. слово М. Шестопаля. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. – 399 с.

Бандитство сучасного ревізіонізму / М. М. Шестопаля. – Київ : Держлітвидав УРСР, 1960. – 75 с.

Голос великого народу. Преса Китаю : монографія / М. М. Шестопаля. – Київ, 1960.

Сучасна американська преса : монографія / М. М. Шестопаля. – Київ, 1959.

Про М. М. Шестопаля

Коренна, О. М. Матвій Михайлович Шестопаля / О. М. Коренна ; від освіти Звенигород. райдержадмін., Немороз. ЗОШ І–ІІ ступенів Звенигород. райради. – Немороз [Черкас. обл.] : [б. в.], 2013. – 47 с. : іл. – Бібліогр.: с. 47.

Титаренко, Л. І. Яблука Шестопалявого саду / Лідія Титаренко // Краєзнавство Черкащини. – Черкаси, 2013. – № 10. – С. 140–143.

Панченко, О. Шлях до Шестопаля / Олесь Панченко // Україна молода. – 2015. – 20–21 листоп. (№ 149). – С. 14.

Матвій Шестопаля : життя у вічності // Шевченків край. – 2015. – 20 листоп. – С. 2.

Забіяка, І. Матвій Шестопаля – дзеркало шістдесятництва / І. Забіяка, М. Скорик // Голос України. – 2012. – 8 груд. – С. 22.

Мицик, В. Лицар із Шевченкового краю / В. Мицик // Слово Просвіти. – 2012. – 15–21 листоп. (№ 46). – С. 14.

Шестопаля Матвій Михайлович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст дані. – Режим доступу : [//uk.wikipedia.org/wiki/Шестопаля_Матвій_Михайлович](http://uk.wikipedia.org/wiki/Шестопаля_Матвій_Михайлович) (дата звернення : 11.06.2016). – Назва з екрану.

14 листопада
100 років з часу заснування
Уманського краєзнавчого музею
(1917)

Нам, уманським школярам, було поручено шукати в цих особняках (мова йдеться про покинуті приміщення і комерсантські мастки) і бережно приносити в музей покинуте добро... І ось через десятиліття ми уважно і з любов'ю розглядаємо деякі унікальні речі...

Микола Бажан

Вихристюк, М. Осередок духовності і пам'яті народної / М. Вихристюк // Уманська зоря. – 2007. – 16 трав. – С. 2.

Останнє століття в історії України вмістило в себе багато подій: дві світові війни, революції, голодомори, відбудови, перебудови; зникли Російська імперія і Радянський Союз, змінилися держави, уряди, політика. Та в той же час завжди існував Уманський краєзнавчий музей. Це один із найстаріших музейних закладів України. Його створення пов'язане з іменем видатного українського історика, музеєзнавця, етнографа і громадського діяча Д. М. Щербаківського, який у 1906 році створив гурток любителів старовини. Члени гуртка збирали старовинні речі, змальовували орнаменти, записували пісні, прислів'я, вірці народної творчості. Але тоді музей не було відкрито через заборону місцевої влади.

Лише у 1917 році унікальне зібрання гуртківців вперше було відкрито для огляду. 14 листопада 1917 року – офіційна дата заснування музею: в одному з класів Уманської чоловічої гімназії ім. Б. Грінченка відкрили першу експозицію. Багато приватних колекцій уманчан перейшло у власність держави. Це колекції Бидловського, Ліпковського, Ясенецьких, цінності з костелу та церков, що закривались, та добровільних дарунків. У створенні музею брали участь відомі українські музеєзнавці Х. Ящуржинський, М. Якимович. Наукова діяльність музею підтримувалася увагою М. Біляшівського та В. Хвойки. Ідея створення окремого історичного музею знайшла підтримку громадськості, яка надала кошти і деякий час музей існував за рахунок благодійних коштів. Викладач історії 1-ої

Української гімназії ім. Б. Грінченка, член Уманського історичного товариства П. П. Курінний став першим директором музею. Він у 1913–1918 рр. систематизував існуючі на той час матеріали і видав брошуру «Покажчик історичного музею Уманщини у 1918 році». При офіційному відкритті музейні фонди нараховували близько 10 тисяч експонатів.

У 1924 році музей отримує статус державного і назву «Соціально-історичний музей Уманської округи», а у травні 1924 р. одержує нове приміщення, в якому знаходиться і зараз. Це – архітектурна пам'ятка початку ХХ століття, колишній будинок лікаря М. Пюнтковської. Музей мав п'ять відділів: археологічний, соціальної боротьби, польського малярства, стародруків та картографічний. Серед колекцій музею були цінні археологічні матеріали, картографічні, нумізматичні, колекція картин західноєвропейських майстрів. Для прикладу: оригінали Торіналлі, Хосс де Рібера, 5 офортів Рембранта, літографії 1509 р., оригінали польських митців: Кассака, Матейка, Орловського. Також існувала велика колекція гобеленів, меблів, порцеляни. 3 бібліотек магнатів до музею потрапили венеціанські видання XVI ст.; опис війни Б. Хмельницького, написаний через 30 років після її закінчення; атлас Європи Сімсона XVII ст.

У 1936 році музей реорганізовано в міжрайонний краєзнавчий музей з охопленням 15 районів. Відкрито ряд нових відділів, організовувались археологічні та геологічні експедиції, внаслідок яких було знайдено моделі трипільського житла.

Під час Другої світової війни експозицію музею не встигли евакуювати і вона потрапила під фашистську окупацію. Приміщення музею, а саме флігель, мезонін, склад із фондами були повністю зруйновані під час бомбардування Умані в 1941 році. У полум'ї згоріло понад 1000 одиниць зібрань історика Хоткевича та Жолкевського, документи Потоцьких, Книга Барської Конфедерації, різноманітні листи та документи. Загарбники вивезли до Німеччини 300 картин видатних художників Яна Матейка, Бернарда Строцці, І. Айвазовського, п'ять офортів Рембранта, стародруки й рукописні книги, багато інших цінних книг, унікальну старовинну шафу, зроблену в Гданську у 1556 році, залишили в напівзруйнованому будинку голі стіни. Кількість втрачених експонатів становила 12436 одиниць, вартістю 7 млн. крб. (за цінами 1945 року). Залишилася невідомою доля ешелона, завантаженого колекцією старожитностей, викраденою з Уманського музею. Вона не дійшла цілою до державних установ Рейху, а була розграбована на території Польщі – до Німеччини добралася лише мізерна частка. Потяг із номером, який бачили в Умані, просто щез. Після війни своє місце в експозиціях зайняла тільки археологічна колекція, її вдалося повернути. І у 2002 році Посол Німеччини

передав картинній галереї в Умані невелике полотно старої голландської школи зі штампом та інвентаризаційним номером уманського музею.

Робота музею продовжувалась. Через 20 днів після визволення, 30 березня 1944 року, музей відчинив свої двері для відвідувачів. На його чолі став колишній співробітник, археолог М. К. Якимович. З'являються нові керівники та наукові співробітники і вносять свою частку в діяльність музею. Це П. Флейшман, Г. Семенов, Н. Сушкета, Т. Клейнер, В. Стефанович, П. Золотоверхий, М. Десятник та інші. З 1956 року директором Уманського краєзнавчого музею стає Г. Ю. Храбан, до музею приходять працювати О. Діденко, А. Кузякін, Н. Суровцева, яка на той час повертається із заслання і перебуває під наглядом КДБ як колишня діячка Центральної Ради і політичний в'язень.

Починаючи з 1958 року відбувається поступове переосмислення музейних експозицій, жваво проводяться лекції на замовлення, пересувні виставки, багатогранні заходи. У 1974 році в приміщенні колишнього костелу Успіння Діви Марії, пам'ятки архітектури XIX ст., відкривається художній відділ музею – картинна галерея. Це була перша галерея в Черкаській області. Для поповнення її фондів столичні художні музеї виділили дещо з багатств своїх запасників. Дехто з відомих українських художників подарував уманській галереї по кілька своїх робіт. Саме тоді на стінах старого костелу заграли барвами полотна Т. Яблонської, Л. Крамаренка, С. Шишка. З'явилося кілька скульптурних композицій Г. Петрашевич. За час, що минув, галерея зажила слави своїми виставками, вернісажами і стала гордістю уманчан.

У різних частинах міста розташовані відділи Уманського краєзнавчого музею. Це – музей діячів літератури та мистецтва Уманщини, художній музей (картинна галерея), музей культури та побуту Уманщини, музей-квартира громадської діячки часів Української революції Н. В. Суровцової. Уманський краєзнавчий музей сьогодні – це науково-освітня установа, науково-дослідницький та науково-просвітницький центр, головне сховище пам'яток матеріальної та духовної культури Уманщини, науково-методичний центр музеєзнавства в регіоні.

Фондова збірка музею нараховує близько 50 тисяч експонатів, серед них 4,5 тис. – археологічні знахідки, понад 14 тис. предметів налічує колекція нумізматики та фалеристики. В археологічній збірці значний матеріал часів палеоліту, Українського Трипілля, Скитії, черняхівської та білогірської культур. Музей володіє значним фондом документальних матеріалів XVIII – XX ст. Експозиції Уманського краєзнавчого музею широко висвітлюють історію Уманщини з найдавніших часів до сьогодення та природу краю. Це своєрідний місток через тисячоліття – із надревнього минулого нації в наше майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА:

Нераденко, Т. М. Уманський краєзнавчий музей / Тетяна Нераденко // Нераденко Т. М. Археологічне минуле Черкащини : посібник-довідник. – Київ, 2014. – С. 55–56.

Уманський краєзнавчий музей : [буклет] / Від. культури і туризму Уман. міськради ; викон. проекту, фото Кравченко М. О. – [Б. м. : б. в., 2012?]. – 1 арк. : іл.

Гарнага, В. П. Музейні працівники Уманщини в контексті політичних репресій 1930-х рр. / В. П. Гарнага // Черкащина в контексті історії України : матеріали Сьомої наук.-краєзнав. конф.... – Черкаси, 2014. – Ч. 2. – С. 98–105.

Нагорна, Н. В. До історії формування фондowego зібрання Уманського краєзнавчого музею (1918–1941 рр.) / Н. В. Нагорна // Черкащина в контексті історії України : матеріали Першої наук.-краєзнав. конф.... – Черкаси, 2004. – С. 351–360.

Уманський краєзнавчий музей : путівник по експозиції / уклад. О. П. Діденко, П. О. Заграничний, В. О. Ріднева. – Дніпропетровськ : Промінь, 1967. – 50 с.

Вихристюк, М. Культурно-освітнє осердя краю : Уманський краєзнавчий музей / М. Вихристюк // Образотворче мистецтво. – 2004. – № 3. – С. 108–109.

Уманський краєзнавчий музей // Музеї України. – 2005. – № 3. – С. 59.

Кравець, А. Уманський скарб фашистського ешелона-привида / Андрій Кравець // Вечірні Черкаси. – 2014. – 5 лют. – С. 17.

Даниленко, О. Пограбування «храму муз» / Ольга Даниленко // Черкас. край. – 2008. – 29 лют. – С. 10.

Вихристюк, М. Осередок духовності і пам'яті народної / М. Вихристюк // Уман. зоря. – 2007. – 16 трав. – С. 2.

Камінський, М. Уманська скарбниця минувшини / М. Камінський // Народна армія. – 2003. – 20 черв. – С. 5.

Зміст

Пам'ятні дати Черкащини у 2017 році.....	3
100 років з часу подій Української національної революції 1917–1921 років на Черкащині.....	24
75 років від дня народження поета і перекладача Д. А. Кононенка.....	31
200 років від дня народження вченого-геолога Н. Д. Борисяка.....	36
150 років від дня народження художника І. С. Макушенка.....	38
80 років від дня народження почесного краєзнавця України М. В. Приліпко.....	40
75 років від дня народження режисера І. Г. Боня.....	43
75 років від дня народження майстра з виготовлення народних музичних інструментів, композитора Ю. Ф. Збандута.....	45
100 років з часу проведення в Чигирині з'їзду Вільного козацтва України.....	48
150 років від дня народження будівничого української культури М. Ф. Біляшівського.....	52
100 років від дня народження письменника і журналіста М. М. Шестопада.....	56
100 років з часу заснування Уманського краєзнавчого музею.....	60